

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

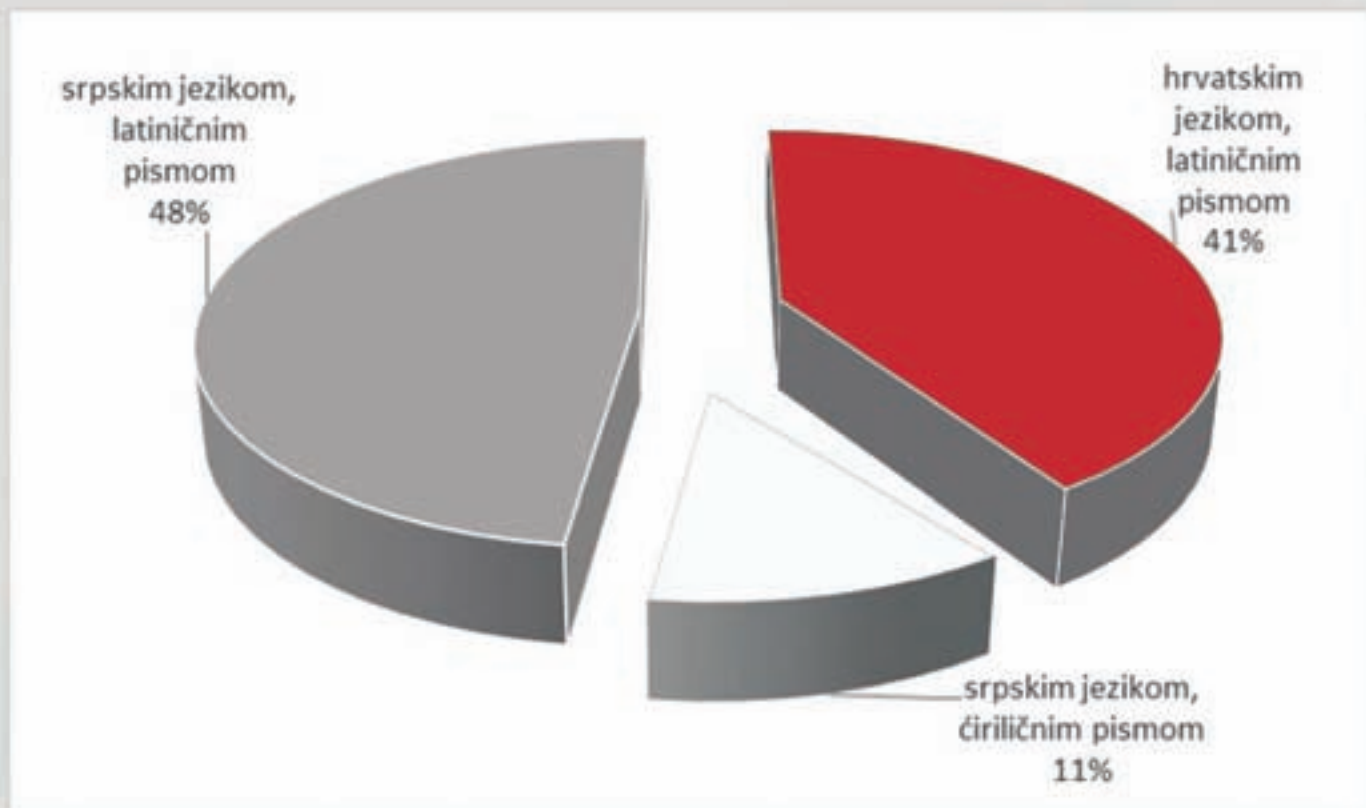
BROJ 968

5. STUDENOGA 2021. CIJENA 50 DINARA

Strategije HNV-a na javnoj raspravi

U pisanju se služim:

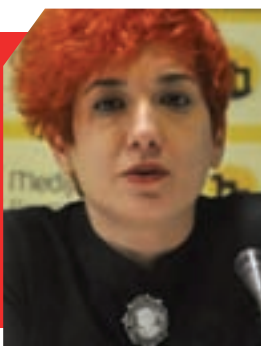
Naš jezik, naše pravo

SADRŽAJ

9

Predstavljen digitalni narativ »Zločini nad Hrvatima u Vojvodini«

Osuđenici sveprisutni u javnosti, memoriranja žrtava nema

12

Maja Alujević, kustos-etnolog u Etnografskom muzeju u Splitu

U fokusu stručnog interesa tradicijsko odijevanje

20

Uzgoj začinske paprike u Srijemu
Suša i vrućine poskupjele proizvodnju

22

Obljetnica ŽPS Kraljice Bodroga iz Monoštora

Ljubav bez granica

26

Naši gospodarstvenici (LXV.)
Zagrizi, pa osjeti razliku

30

Smotra hrvatskog filma u Beogradu

Najnovija dostignuća hrvatske kinematografije

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stanić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Svi na izbore

Obrni, okreni opet nas čekaju izbori. I mi kao da ništa drugo ne radimo već s olovkama u rukama čekamo znak za start da pohrlimo na biračka mjesta i ozvaničimo novi politički ciklus. Ova aktualna Vlada tek je napunila godinu dana, a već joj se vidi kraj. Ne, nemojte se unaprijed radovati jer taj kraj zapravo i nije pravi kraj, jer će u političkom kontekstu malo toga biti drugačije. Možda neko novo zaslužno ime dobije kakvu ministarsku fotelju, možda neko staro ministarsko ime ode u politički zaborav, a sve drugo ostat će isto. Ili, što bi rekli: i poslije 3. travnja nastaviti će se politika kontinuiteta.

Do tog presudnog 3. travnja treba izdržati. Treba izdržati funkcionersku kampanju koja, jelte, to i nije, već se baš zgodno poklopila kampanja i kakav kapitalni projekt koji je poslije nekoliko desetljeća usreo narod kakvog malog mjesta. Ili se baš zgodno poklopio višak u prihodima koji će podijeliti umirovljenici, uposlenici u javnom sektoru...

O tome izaći ili ne na izbore i pod kojim uvjetima stranke su se premišljale, dogovarale, pregovarale, vagale i izvagale. Grupa oporbenih stranaka potpisala je sa strankama na vlasti sporazum koji po njima osigurava (koliko-toliko) prihvatljive uvjete za fer predizborno kampanju i sam izborni proces. Na tom dokumentu nema potpisa onih drugih oporbenih stranaka koje su polovicom rujna napustile dijalog vlasti i oporbe koji se održavao uz posredovanje zastupnika Europskog parlamenta. Ipak, predsjednik Skupštine Srbije **Ivica Dačić** vjeruje kako će na izbore izaći svi. I kada je već riječ o vjerovanju, dominantno vjerovanje je da će i travanjski izbori biti goloruko jurišanje na medijsku, financijsku i glasačku mašineriju, koja će narednih mjeseci biti u punom pogonu.

Ono što je pitanje jest pozicioniranje manjinskih stranaka. Kako stoji na potpisanom sporazumu, strankama nacionalnih manjina trebat će manje potpisa potpore da bi uopće ušle u izbornu utrku. Hoće li to iskoristiti, hoće li procijeniti da je sigurnije potporu birača tražiti u nekoj koaliciji i kako procijeniti s kim biti u toj koaliciji?

Srećom, ne bavim se politikom pa nisu na meni takve odluke.

Z. V.

Započela obnova enterijera kuće bana Jelačića

Obnova unutarnjega dijela kuće bana **Josipa Jelačića** u Petrovaradinu započela je krajem listopada, nakon okončane javne nabave usluga i radova koje se tiču ovoga posla. Obnovu financira Hrvatsko nacionalno vijeće iz sredstava odobrenih od strane Vlade Srbije, a stručni nadzor, budući da je riječ o dijelu prostorne kulturno-povijesne cijeline »Gornja i Donja Petrovaradinska tvrđava sa podgrađem«, obavlja Zavod za zaštitu spomenika kulture Grada Novog Sada. Na upit o vrsti i dinamici obavljanja radova *Hrvatskoj riječi* je u ovom Zavodu rečeno kako će od planiranih radova obnove u prvoj etapi izvođenja biti realizirana obnova prizemnoga dijela banove kuće. Radovi se sastoje od zamjene i saniranja podnih obloga, popravki i zamjene dotrajalih strujnih instalacija, vodovoda i kanalizacije, popravci i saniranju unutarnjih zidova, stropova i svodova s vraćanjem pojedinih dijelova u prvobitni izgled i saniranjem ovih elemenata od utjecaja vlage. Od novih instalacija uvest će se grijanje putem plinskog kotla. Bit će postavljena i protupožarna i signalna instalacija u cijeloj kući. Konačno, bit će obnovljena unutarnja vrata i prozori u prizemlju, sukladno uvjetima i mjerama tehničke zaštite.

Prije početka radova, članovi Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Jelačić* pripremili su prostorije, uklonili iz njih inventar i pohranili ga u prostor koji neće biti predmetom radova u ovoj etapi.

M. Tucakov

Povećanje plaća u javnom sektoru

Uposleni u zdravstvu, socijalnim službama i vojsci dobit će povećanje plaće od osam posto, dok će se ostalima u javnom sektoru od 1. siječnja povećati plaća za sedam posto. Ovo je predviđeno proračunom za 2022., rekao je ministar financija **Siniša Mali** i naglasio da će se povećanje zarada financirati iz realnih izvora jer se predviđa da će privredni rast dogodio biti 4,5 posto.

Osnovna plaća liječnika specijaliste od Nove godine iznositi će oko 118.800 dinara, a plaća nastavnika početnika 68.480. Prosječna zarada službenika u državnoj administraciji će biti 84.135 dinara, a u lokalnoj 64.908.

Projektom *Iskra* trebao bi se uvesti red u sustav zarada kod korisnika javnih sredstava. Prvi put na jednom mjestu postojat će točna evidencija o svim isplata radnicima iz državnog proračuna, kako njihovih plaća, tako i naknada u različitim odborima koje su često i veće od same zarade, piše dnevni list *Politika*.

Predstavnici Fiskalnog savjeta navode da je dobra vijest da u 2022. postoji fiskalni prostor za solidno po-

većanje plata. Međutim, ovo neovisno tijelo procjenjuje da je ekonomski dobra mjera povišenja zarada u javnom sektoru za oko šest posto, jer ovaj rast ne bi ugrozio stabilnost javnih financija, a dozvolio bi i određeno povećanje broja uposlenih od oko jedan posto (trenutno postoje ozbiljni manjkovi radnika u pojedinim dijelovima javnog sektora).

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku prosječna plaća u Srbiji je u kolovozu ove godine iznosila 64.639 dinara, a u javnom sektoru bila je 72.113. Radnici u javnim republičkim poduzećima su u prosjeku zarađivali 82.823 dinara, a u lokalnim komunalnim firmama 63.144.

Predsjednik sindikata liječnika i farmaceuta **Rade Panić** kaže da trenutna plaća liječnika specijaliste iznosi oko 110.000 dinara, a s dežurstvima i prekovremenim radom kreće se u rasponu od 150.000 do 170.000. Zarade medicinskih sestara su između 50.000 i 65.000 dinara, ovisno od mjesta na kome rade, prenosi *Politika*.

J. D.

Dva kolosijeka, dva dokumenta

Za manjinske stranke manji broj potpisa

U Beogradu je 29. listopada zaključen »Sporazum o unaprijeđenju uvjeta za održavanje izbora« između Srpske napredne stranke, Socijalističke partije Srbije, Dosta je bilo, Sprskog pokreta Dveri, Demokratske stranke Srbije, Pokret obnove Kraljevine Srbije, Srpske radikalne stranke, Zdrave Srbije i Srpske stranke Zavetnici.

Ovaj dijalog, koji je rezultirao Sporazumom, vođen je pod pokroviteljstvom predsjednika Narodne skupštine **Ivice Dačića**, za razliku od onog koji je vođen pod pokroviteljstvom europarlamentaraca i koji je u rujnu završen donošenjem Radnog dokumenta koji odražava i preporuke Europskog parlamenta, Europske komisije i Organizacije za europsku sigurnost i suradnju.

Opće mjere

U prvo završenom Radnom dokumentu »uz prisustvo stranaka« među 16 konkretnih mjera se izdvajaju tri ključne – uspostavljanje privremenog nadzornog tijela u području monitoringa medija uz sudjelovanje predstavnika oporbe; usvajanje obvezujućeg pravilnika za nacionalni javni servis i privremena promjena stalnog sastava Republičke izborne komisije dodavanjem šest dodatnih članova iz oporbenih stranaka.

U novoobjavljenom dokumentu, uz Zaključak dijaloga sastavni su dio Sporazuma i dopisi koje će Ivica Dačić poslati medijskim servisima i privatnim emiterima informativnog programa s nacionalnom pokrivenošću sa zahtjevom da »Radnoj grupi u roku od 15 dana dostave svoje planove izvještavanja u svezi izbora koji trebaju biti u skladu s principima nepristranog, pravičnog, uravnoteženog i zakonitog predstavljanja izbornih lista i kandidata na izborima uz poštovanje snage političkih subjekata i svoje uređivačke politike«.

U Sporazumu se ističe kako nema dovoljno vremena da se pristupi strukturalnim reformama izbornog sustava te se stoga samo razmatralo unaprijeđenje postojećeg, proporcionalnog izbornog sustava u kojem je Srbija jedna izborna jedinica. Nakon izbora nastaviti će se dijalog o širim reformama postojećeg izbornog sustava, navodi se u Sporazumu.

Pitanja vezana uz izborni proces u ovom su Sporazumu grupirana u četiri cjeline – opća pravila izbornog po-

stupka i kandidiranje; zatim glasanje na biračkom mjestu, utvrđivanje rezultata izbora i zaštita biračkog prava; treće je financiranje političkih aktivnosti i sprječavanje zloupotrebe javnih resursa u izbornoj kampanji i na koncu uloga medija.

Kao i u prethodnom dokumentu, jedna od mjera je da se u Stalni sastav RIK-a uključuje šest dodatnih članova, i to tri člana na prijedlog političkih stranaka koje su sudjelovale u dijalogu pod pokroviteljstvom predstavnika europskog parlamenta, a tri člana na prijedlog stranaka koje su sudjelovale u ovom dijalogu. Također će biti proširene s dva člana i lokalne izborne komisije kao i birački odbori, a na prijedlog oporbe. Naknade za rad u biračkim odborima se povećavaju s 1.500 na 2.000 dinara, a različitim mjerama se povećava transparentnost rada RIK-a i druge mjere.

Manjinske stranke

Već u prvom dokumentu u pogledu nacionalnomanjinskih stranaka se uvode dvije mjere – prva je smanjenje broja potpisa koji su potrebni za kandidiranje liste nacionalne manjine na izborima za narodne zastupnike s 10.000 na 5.000 potpisa, a druga sprječavanje izigravanja zakona u smislu kandidiranja stranaka kao nacionalnomanjinskih samo da bi se lakše ušlo u parlament.

I u ovom Sporazumu se u pogledu stranaka nacionalnih manjina navodi nekoliko mjera – umanjenje broja potpisa za stranke nacionalnih manjina na 5.000 (za pokrajinske izbore se smanjuje s tri na dvije tisuće); izmjenama zakona treba se predvidjeti zabrana izigravanja zakona i dati RIK-u ovlaštenje da određenom podnositelju izborne liste ne prizna status političke stranke nacionalne manjine ako utvrdi da je riječ o većinskoj stranci koja pokušava izigrati zakon i na koncu navodi se da »izborne liste čiji su podnositelji političke stranke nacionalnih manjina trebaju imati privilegiran status prilikom kandidiranja i djele mandata«.

Ovime su pregovori o izbornim uvjetima završeni, europarlamentarci će provjeravati primjenjuju li se predložene mjere, a oporba je, nakon svega, ostala podijeljena i po ovom kao i o drugim pitanjima.

J. D.

Strategije HNV-a na javnoj raspravi

Naš jezik, naše pravo

»Naš puk, nekad iz straha, a nekad zbog nedovoljne informiranosti ne koristi svoja prava«, kaže Petar Pašić. »Onoliko koliko sami budemo koristili hrvatski jezik, inzistirali na svojim pravima toliko ćemo i dobiti«, kaže Mata Zec. »Ček lista koliko su ispoštovana prava bit će nova tema naših susreta s gradonačelnicima, da vidimo koliko se učinilo na provedbi tih prava«, kazala je Jasna Vojnić

Nakon Subotice, Monoštora i Petrovaradina javna rasprava o Nacrtu Strategije službene uporabe hrvatskog jezika i pisma i Nacrtu Strategije informiranja na hrvatskom jeziku održana je u Sonti, koja je bila i posljednje mjesto u kome su predstavljena ova dva strateška dokumenta Hrvatskog nacionalnog vijeća. Za prezentiranje strategija odabrana su prije svega mjesta u kojima hrvatska zajednica ima određena prava glede uporabe hrvatskog jezika. Budući da je većina sudionika javne rasprave istaknula kako do sada nije bilo cjelovitih informacija o pravima, prije svega na službenu uporabu jezika, ideja je da se slični susreti organiziraju u Beogradu i nekim drugim mjestima, gdje hrvatski nije u službenoj uporabi, ali ipak postoje prava na uporabu hrvatskog jezika.

Negativna slika u medijima

Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**, koja je u sva četiri mjesta uz nositelje timova **Natašu Stipančević**, za izradu Strategije službene uporabe hrvatskog jezika i pisma i **Filipa Čelikovića** za izradu Strategije informiranja na hrvatskom jeziku, prezentirala je strategije, a nakon javnih rasprava istaknula je kako očekuje da ubuduće pripadnici hrvatske nacionalne zajednice u Srbiji s više hrabrosti inzistiraju na pravu na službenu uporabu hrvatskog jezika.

»U planu je izrada brošure, neke vrste priručnika, gdje će biti navedeno gdje i koja prava imamo glede uporabe hrvatskog jezika. Kada više ljudi bude inzistiralo na svojim pravima, tražilo da se to ispoštuje, možda će se mijenjati i odnos spram uporabe hrvatskog jezika. Mi u četvrtom sazivu HNV-a obišli smo gradonačelnike i predsjednike općina, a ček lista koliko su ispoštovana prava bit će nova tema naših susreta, da vidimo koliko se učinilo na provedbi tih prava«, kazala je Vojnić.

Prema njenim riječima javne rasprave pokazale su koliko je značajno okupljanje, razgovor o važnim temama, ali i animiranje puka za najvažniju stvar koja zajednicu čeka krajem naredne godine, a to je popis stanovništva.

»Nas sada čeka izrada strategije vezane za popis stanovništva. Budući da privodimo kraju registar poljopri-

vrednih gospodarstava i gospodarstvenika slijedi nam i izrada strategije gospodarstva«, kazala je Vojnić.

Prikupljeni podaci u Strategiji službene uporabe hrvatskog jezika i pisma pokazuju da se prava na uporabu hrvatskog jezika ne poštuju. Problem je dobiti dokumente na hrvatskom jeziku, u mjestima u kojima je hrvatski u službenoj uporabi to pravo nije do kraja provedeno i mali je broj mjesta gdje su nazivi na službenim pločama u potpunosti ispisani na hrvatskom jeziku. Problem je što za neprovedbu to nisu dio zakona prema kojima su manjinski jezici uvedeni u službenu uporabu.

Glede informiranja na hrvatskom jeziku najveći problem je što se u medijima u Srbiji Hrvati uglavnom predstavljaju u negativnom kontekstu, što spram drugih manjina približno iste brojnosti na pokrajinskom javnom servisu emisije na hrvatskom imaju znatno manju minutažu, a o tim programima brine i manje uposlenika.

Spoticanje oko jezika

Oni koji su pratili javne rasprave suglasni su da nedostaju informacije o pravima na službenu uporabu jezika, a kada je riječ o informiranju potrebno je više emisija na hrvatskom jeziku.

»Informiranje na hrvatskom jeziku rekao bih više je nego skromno. Znam da hrvatska zajednica ne može mnogo utjecati na to da emisija na hrvatskom bude više, ali informiranje na hrvatskom važno je našoj manjini iz više razloga, a prije svega da bismo očuvali našu pripadnost hrvatskom narodu. Što se tiče uporabe hrvatskog jezika, problema je tu mnogo. Naš puk teško, nekad iz straha, a nekad zbog nedovoljne informiranosti ne koristi svoja prava. Ni država se ne ponaša afirmativno prema pravima hrvatske zajednice glede uporabe službenog jezika. Činjenica je da se hrvatski jezik gubi u svakodnevnom životu, a činjenica je i da se njegova službena uporaba ponekad teško ili nikako ne ostvaruje bez obzira na stečena prava«, kaže **Petar Pašić**, koji je javnu raspravu pratio u Monoštoru.

»Volio bih da ima više emisija na hrvatskom jeziku, bilo da su to emisije koje donose priloge iz naše zajednice, bilo da izvještavaju o drugim događajima. Ove strategije

je vidim kao pozitivan pomak i nadam se kako će brzo početi i njihova praktična provedba. Strategija službene uporabe hrvatskog jezika možda je već zakašnjela. Jezik se gubi, zatire iz raznih razloga te se mora tražiti provedba svih prava koje imamo. Nažalost, u oba slučaja primjena će često ovisiti od volje države«, kaže **Adam Šimunov** iz Monoštora.

»Sretna sam što su strategije HNV-a predstavljene i u Petrovaradinu, bilo bi dobro da imamo više ovakvih okupljanja, gdje bismo mi, pripadnici hrvatskog naroda, bili upoznati sa svojim pravima u Srbiji. Izlaganja su bila jasna, zanimljiva i dobili smo veliki broj informacija. Podržavam prijedlog za izdavanje brošure, vodiča na temu službene uporabe hrvatskog jezika, jer bi nam umnogome pomogao prilikom traženja dokumenata od državnih tijela u Srbiji, zatim pisanja raznih projekata vezanih za Hrvatsku. Smatram da bi se putem medija trebala napraviti emisija o strategijama, jer na vijestima se čuje samo šturo o toj aktivnosti, te smatram da hrvatski narod nije dovoljno upoznat sa njima. Mi, Hrvatice i Hrvati u Petrovaradinu kroz našu udrugu *Jelačić* promoviramo baštinu hrvatskog naroda i održavamo tradiciju koliko je to moguće, te bi nam strateški dokumenti HNV-a mogli biti od velike pomoći«, kaže **Vera Hornjak** iz Petrovaradina.

Javnoj raspravi u Petrovaradinu prisustvovao je i **Vlatko Karnaš**.

»Mi koji radimo u udrugama kulture nastojimo da u našim programima bude puno sadržaja iz baštine te da tako

čuvamo hrvatski jezik i naše katoličke običaje. Mislim da smo na pravom putu, a osobito jer smo u raspravama saznali i naša prava koja imamo glede dobijanja dokumenata na hrvatskom jeziku. Svakako da bi trebalo izdati brošuru o tim pravima. U udruzi *Jelačić* se susrećemo s raznim pitanjima oko uvjeta školovanja, te raznim poticajima u Hrvatskoj, a za to sve treba pripremiti dokumente na hrvatskom jeziku«, kaže Karnaš.

I Sončani koji su pratili javnu raspravu kažu da je bilo korisno čuti u kojim sve situacijama mogu tražiti i dobiti dokumente na hrvatskom jeziku.

»Prije nekoliko dana u općini Apatin uzimala sam neke dokumente i dobila sam ih na srpskom na ćirilici. Nisam znala da sam te iste dokumente mogla tražiti i na latinici i hrvatskom jeziku. Sada ih moram prevoditi«, kaže **Biljana Ribić** iz Sonte.

»Čuli smo na ovoj javnoj raspravi gdje sve imamo pravo koristiti hrvatski jezik, ali to pravo ne koristimo, jer jednostavno ne znamo gdje i što možemo tražiti. Budući da se u Sonti ipak dio naših prava poštuje nešto sam o tome i znao, što se tiče ploča s hrvatskim nazivima, hrvatskog u školi, ali još puno toga bi trebalo uraditi u samoj općini Apatin. Ali to je i naša krivica, jer onoliko koliko sami budemo koristili hrvatski jezik, inzistirali na svojim pravima toliko ćemo i dobiti«, kaže **Mata Zec**.

Ž. Š./M. T./Z. V.

DEMOKRATSKI SAVEZ
HRVATA U VOJVODINI

Beogradska cesta 31, 24000 Subotica, Srbija
tel.: +381(0)24 524-977, tel./fax: +381(0)24 551-348
office@dshv.rs, www.dshv.rs

DSHV pozdravlja objavu digitalnog narativa o zločinima nad Hrvatima u Vojvodini

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini je jedina politička stranka Hrvata u Srbiji koja od osnutka, bez obzira na cijenu, jasno govori i o zločinima nad ovdašnjim Hrvatima, za razliku od onih Hrvata koji se političkim temama bave prigodničarski i infantilno, uz nerazumljivu potporu hrvatske diplomacije u Srbiji. Utemeljeni takvim ideološkim sadržajima, dužni smo pozdraviti objavljivanje digitalne inačice narativa o zločinima nad Hrvatima u Vojvodini koji su počinjeni tijekom 1990-ih. Ista je, naime, od prije nekoliko dana, dostupna na internetskoj stranici www.zonaneodgovornosti.net, koju je pokrenuo Fond za humanitarno pravo. Riječ je o veoma rijetkoj, možda i jedinoj nevladinoj organizaciji u Srbiji koja od 1990. godine kontinuirano i objektivno bilježi, izvještava javnost i poduzima pravne korake spram jedne od najvećih tragedija koja je pogodila Hrvate u Vojvodini, napose u Srijemu, u 20. stoljeću.

Kako je navedeno u najavnim stranicama ove prevrte digitalne memorabilije stradanja vojvođanskih Hrvata »u razdoblju između 1991. i 1995. godine, na teritoriju Vojvodine provedena je kampanja zastrašivanja i pritisa na hrvatsko stanovništvo, s ciljem da se ono iseli iz svojih kuća i napusti Srbiju. Ishod te kampanje, čiji se intenzitet mijenjao i dostizao vrhunce u drugoj polovini 1991. godine, od proljeća do jeseni 1992. i u ljeto 1995. godine, bilo je protjerivanje nekoliko desetina tisuća Hrvata iz Vojvodine«. Na stranicama se, činjenično utemeljeno, ističe kako su glavni zagovornici i inspiratori ove kampanje zastrašivanja i pritisa na hrvatsko stanovništvo u Vojvodini bili **Vojislav Šešelj** i njegova Srpska radikalna stranka, a samo se iseljavanje Hrvata odvijalo »pod pritiskom različitih grupa bliskih radikalima, sastavljenih od lokalnog stanovništva i militantnog dijela srpskih izbjeglica iz Hrvatske, kao i pripadnika dobrovoljačkih jedinica iz Srbije koje su sudjelovale u ratovima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini«, uz znanje i prešutno odobravanje političkih struktura Srbije.

Kada je riječ o povratku protjeranih, Fond za humanitarno pravo nas podsjeća kako je Skupština Vojvodine s predsjednikom **Nenadom Čankom** koncem veljače 2004. godine usvojila »Deklaraciju o pozivanju na povratak svih građana koji su bili primorani napustiti Vojvodinu u razdoblju od 1990. do 2000. godine«. Ovaj poziv, međutim, nije doveo i do povratka Hrvata u Vojvodinu, jer su uslijedile druge vlasti koje nisu osigurale pretpostavke da do istoga i dođe. Naprotiv, na djelu su bile politike ignoriranja ovoga problema i snažnog nijekanja zločina nad Hrvatima u Vojvodini.

Dužni smo ponovno istaknuti kako je presuda Vojislavu Šešelju od 10 godina zatvora pred Haškim tribunalom jedina presuda koja je pred međunarodnim i domaćim sudovima izrečena za nasilno protjerivanje Hrvata iz Vojvodine. To je posljedica činjenice što politike suočavanja s prošlošću u Srbiji gotovo sve vrijeme imaju za svoje ključne sastavnice negiranje i prešućivanje zločina nad Hrvatima u Vojvodini 1990-ih. U tome je situiran i glavni razlog zašto još uvijek u Vojvodini ne postoji niti jedno mjesto memoriranja ovih zločina te zašto izostaju i prakse komemoriranja za ove nevine žrtve. Oni, pak, koji na tako što ukazuju bivaju često markirani kao neprijatelji Srbije. Činjenicu, pak, da je Vojislav Šešelj sredinom 2018. godine kupio kuću u Hrtkovcima u kojoj priređuje političke događaje smatramo stanovitim ruganjem nevinim žrtvama. DSHV se s takvim politikama suočavanja s prošlošću u Srbiji i njezinim blijedim ishodima ne miri, jer nevinost žrtava, ubijenih i protjeranih lojalnih građana Vojvodine tako što ne dopušta! Stoga i očekujemo od vladajućih struktura u Republici Srbiji da, ne samo radi europske perspektive naše države, i nevine žrtve Hrvata iz Vojvodine iz 1990-ih dobiju zasluženu zadovoljstinu.

Podsjećamo javnost u Republici Srbiji da tako što sada već kao razvijena praksa postoji kada je riječ i o srpskoj zajednici u Republici Hrvatskoj.

Tomislav Žigmanov, predsjednik

Predstavljen digitalni narativ »Zločini nad Hrvatima u Vojvodini«

Osuđenici sveprisutni u javnosti, memoriranja žrtava nema

Fond za humanitarno pravo (FHP) iz Beograda predstavio je 29. listopada digitalni narativ »Zločini nad Hrvatima u Vojvodini«. Riječ je o materijalima dostupnima na mrežnoj stranici www.zonaneodgovornosti.net, a koji sadrže više od 50 priloga – izvješća, izjava, video snimki i drugih medijskih priloga. Narativ je potkrijepljen arhivom Fonda. Na njemu se nalaze izjave stanovnika Vojvodine koje su istraživači FHP-a prikupljali 1993. godine na terenu, obilazeći mjesta iz kojih su Hrvati protjerivani.

Po riječima **Jovane Kolarić** iz FHP-a, tu su i izvješća koja su aktivisti okupljeni u Beogradskom krugu i Civilnom

o kampanji zastrašivanja i pritisaka na Hrvate u Vojvodini u prvoj polovici devedesetih godina XX. stoljeća. Ona je rezultirala protjerivanjem više tisuća Hrvata iz Vojvodine koji su bili izloženi napadima na osobnu imovinu, prijetnjama, fizičkim napadima i ubojstvima. Kako je u digitalnom narativu dokazima i potkrijepljeno, glavni zagovornici i inspiratori ove kampanje bili su **Vojislav Šešelj** i Srpska radikalna stranka. »Iseljavanje hrvatskih obitelji vršeno je pod pritiskom različitih skupina bliskih SRS-u, sastavljenih od lokalnog stanovništva i militantnog dijela srpskih izbjeglica iz Hrvatske, kao i pripadnika dobrovoljačkih jedinica iz Srbije koje su sudjelovale u ratovima u Hrvatskoj i BiH. Kampanja zastrašivanja odvijala se uz znanje i prešutno odobravanje političkih struktura Srbije. U pojedinim aktima nasilja nad Hrvatima sudjelovali su i pripadnici MUP-a i rezervisti JNA, a značajnu ulogu je imao i Resor državne bezbednosti MUP-a Srbije«, navodi Kolarić.

Na pitanje kako komentira okupaciju javnog prostora na televizijama nacionalne pokrivenosti od strane osuđenoga za izgon Hrvata u Vojvodini Vojislava Šešelja i nedostatak memoriranja žrtava protjerivanja Hrvata, uz učestalu relativizaciju ovih događaja, Kolarić kaže da je treba promatrati kao dio šireg trenda negiranja i relativiziranja događaja iz perioda rata u bivšoj Jugoslaviji.

»Šešelj nije jedini koji je nakon presude i odslužene kazne prisutan u javnosti. Vjerojatno je najprisutniji, ali svakako se ne može promatrati odvojeno od javnosti u kojoj su prisutni i **Veselin Šljivčanin** i drugi. Politički trenutak je takav da se na Tribunal u Haagu gleda kao nešto s čim je završeno, što se događalo u nekom trenutku, ali što se nas više ne tiče, a presudama i utvrđenim činjenicama se ne bavimo«, kaže Kolarić.

»Tijekom ovih događaja, u periodu od 1991. do 1995. godine, ubijeno je sedam stanovnika Kukujevaca, a danas ne postoji obilježje koje podsjeća na to da su oni bili stanovnici tog sela, državljani Srbije, među kojima je i jedna maloljetna osoba, koji su ubijeni zbog svoje nacionalnosti. Kukujevci su jedan od primjera, istina najdrastičniji jer je to selo koje je pored ubojstva dvije obitelji i jednog pojedinačnog ubojstva pretrpjelo i najveće smanjenje udjela Hrvata u ukupnom broju stanovnika. Službeno memoriranje žrtava je izrazito etnocentrično i za sada nema naznaka da će se otvoriti prostor za komemoriranje ovih događaja u Vojvodini«, zaključuje Kolarić.

M. Tucakov

pokretu otpora, među kojima je bila i utemeljiteljica FHP-a **Nataša Kandić**, upućivali saveznim institucijama tijekom 1992. godine, a koja su sada prvi puta objavljena u ovom formatu.

»Tu su i prva izvješća 'Pod lupom', koje je FHP javnosti predstavio već 1993. godine. Nadalje, tu su dokumenti koji su izvođeni kao dokazi pred Međunarodnim sudom za ratne zločine počinjene u bivšoj Jugoslaviji, poput izvješća Resora državne bezbednosti MUP-a Srbije, kao i svjedočenja pred Tribunalom. Značajno mjesto imaju i autentični medijski prilozi iz devedesetih godina prošlog stoljeća koji su prikupljeni tijekom rada na 'Dosije: Zločini nad Hrvatima u Vojvodini', među kojima je i čuveni broj *Zemunskih novina* u kojima je targetirana obitelj **Barbalić**. Korišteni su i dokumenti institucija poput izvješća Pokrajinskog tajništva za propise, upravu i nacionalne manjine i Deklaracije o pozivanju na povratak svih građana Vojvodine koji su bili primorani napustiti Vojvodinu u periodu 1990.-2000. godine«, navodi Kolarić.

Digitalni narativ »Zločini nad Hrvatima u Vojvodini« nastao je na temelju istoimenog dosijea objavljenoga u siječnju 2018. godine i u njemu su predstavljene činjenice

Istraživanje Demostata o izbornim preferencijama Beograđana

Kolone, dogovor i šanse za pobjedu

Zaključak je da se nalazi istraživanja kreću između remi ili neriješene pozicije vlasti i oporbe i eventualne pobjede pod uvjetom da se ona udruži, rekao je Srećko Mihailović * Istraživanja podrazumijevaju da je cijeli izborni proces u regularnoj atmosferi, a eventualna pobjeda oporbe podrazumijeva hipotetičku situaciju da se oporba ujedinj, što je u praksi veoma komplicirano i teško, rekao je Zoran Panović

Istraživanje javnog mnijenja koje je provela istraživačka organizacija Demostat sredinom listopada na uzorku od 1.200 ispitanika u Beogradu privuklo je veliku pažnju i različite komentare analitičara i političara, prije svega iznošenjem ocjene da oporba ima šansu za pobjedu u glavnom gradu – ako se udruži. Omiljeno pitanje o kojem se raspravlja u predizborno vrijeme: treba li oporba ići u jednoj ili više kolona na budućim izborima (zakazanim za 3. travnja), time je ponovno došlo u fokus.

Ključni za ovakvu procjenu su bili odgovori na pitanje »Koje su to političke i društvene snage koje mogu pomoći ka izlasku iz krize i ka napretku«. Prema mišljenju 60% ispitanika političke snage koje Srbiju vode ka napretku su »udružene oporbene stranke« (21% kaže točno, a 39% donekle točno), dok 58% ispitanika smatra da je to »zajednička akcija široke društvene oporbe – političkih partija, sindikata i NVO« (58% (23% točno, 35% donekle točno).

Za »Aleksandra Vučića i njegove stranke« opredijelilo se manje, 48% ispitanika (12% je odgovorilo točno, 30% donekle točno), a 44% ispitanika se opredijelilo za opciju »uz pomoć sa strane, a prije svih EU i SAD« (18% točno, 26% donekle točno).

Osim ovoga pitanja i odgovora, procjena je zasnovana i na podacima o očekivanoj izlaznosti i podršci pojedinim političkim strankama i koalicijama na budućim izborima.

O istraživanju

Istraživanje je provedeno sredinom listopada telefonskom anketom na uzorku od 1.200 ispitanika u regiji Beograd. Prema riječima voditelja istraživanja **Srećka Mihailovića**, koji je prezentirao rezultate, jedna urađena anketa je nastala nakon pet telefonskih poziva, što znači da je od pet četvero odbilo ili prekinulo, a jedan je prihvatio.

»Iz ove činjenice proizlaze sve slabosti istraživanja jer je na ovaj način uzorak na neki način autoselektiran«, rekao je Mihailović, a prednost je »što u ovakvoj covid situaciji osobni kontakt nije bio moguć a online ankete su još manje pouzdane od telefonskih«.

Ključna tema istraživanja bile su izborne preferencije Beograđana, rekao je Mihailović te upozorio da je preostalih 150 dana do izbora veoma kratko za političke stranke i izborne koalicije, ali je »za građane to daleka budućnost, tako da ne treba očekivati da će ovi rezultati biti najvjerojatniji rezultati na samim izborima i ne treba ih uzimati zdravo

za gotovo«. Da bi potkrijepio ovaj stav Mihailović je rekao kako je na prošlim parlamentarnim izborima u Beogradu izlaznost bila 38%, dok je prema ovom istraživanju pretpostavljena izlaznost mnogo viša, čak 67%.

Mihailović je rekao kako su i rezultati prethodnog istraživanja u lipnju pokazali da oporba ima šansu za izbornu pobjedu u Beogradu, ali da ovisi o vođama oporbenih stranaka hoće li uspjeti kanalizirati glasove prooporbenih glasača ka svojim strankama i koalicijama ili će oni otići u apstinenciju ili neku vrstu neodlučnosti.

Podrška strankama i koalicijama

Budući da se još uvijek ne zna tko će izaći, a tko ne, i u kojim sastavima će stranke izlaziti na izbore, u istraživanju su, rekao je Mihailović, koristili određene najave koalicija ili su birače svrstavali na osnovu sličnosti njihovih pogleda:

»Za izborna opredjeljenja u Beogradu smo koristili jednu posrednu proceduru za utvrđivanje izborne orijentacije. Pitali smo ispitanike koji su najveći problemi u Gradu Beogradu i potom tražili da kažu koje stranke ili koalicije mogu najuspješnije riješiti te probleme. Na osnovu tih odgovora smo procjenjivali njihovu izbornu orijentaciju«.

Dvije petine od svih ispitanika odgovorilo je ili da ne postoji stranka koja može riješiti probleme (21%) ili nije dalo odgovor ili je bilo neodlučno (17%). Ispitanici koji su odgovorili na ovo, podijeljeni su između grupacije SNS i SPS za koju je optimalo 31% ispitanika i svih ostalih stranaka i grupacija za koje se opredijelilo također 31% ispitanika.

Što je pobjeda?

Govoreći o percepciji građana je li oporba sposobna i ima li mogućnosti za kvalitetnu kontrolu izbora Mihailović je upozorio i na greške oporbe.

»Defetizam šire i sami oporbeni lideri tvrdeći da 'mi nemamo šanse' i pri tome kad kažu šansa oni misle na izbornu pobjedu. Ta činjenica, koja ukazuje da oporbeni lideri smatraju da je jedina svrha da se pobijedi, će im doći glave. Sudjelovanje u vlasti je također cilj koji je itekako vrijedan pažnje. Jer da to nije tako, onda nigdje u svijetu ne bi imali toliki broj sudionika u izborima već bi sudjelovali samo oni koji imaju šansu za pobjedu.«

Izborne preferencije Beograđana

Izborne grupacije	Koja stranka može uspešno da reši BGD probleme	Za koga biste glasali na parlamentarnim izborima	Samo izbornu opredeljeni građani
SNS i SPS...	31	30	45
SSP, DS, NS, PSG...	14	18	27
NDBG, Nebojša Zelenović, Čuta...	7	5	7
DSS, POKS, Dosta je bilo...	3	4	6
Dveri, Zavetnici...	2	4	7
ostale stranke	5	6	8
nema takve stranke	21	x	x
nz, neodlučan, neće da kaže, bo	17	33	x
Total	100% Svi ispitanici	100% Svi ispitanici	100% Izbornu opredeljeni

Demostat

Među oponentima partija sadašnje vlasti najviše se izdvaja grupacija koju čine Stranka slobode i pravde, Demokratska stranka, Narodna stranka i Pokret slobodnih građana s 14% i grupacija Ne davimo Beograd, ekološke stranke i opcije koje predstavlja **Nebojša Zelenović** i **Aleksandar Jovanović Čuta** sa 7%, Demokratsku stranku Srbije, Pokret za kraljevinu Srbiju i Dosta je bilo podržava 3%, a dva posto podržava Dveri i Zavetnike.

Na pitanje za koje stranke bi glasali na parlamentarnim izborima dobili su slične odgovore, pa je tako 33% neodlučnih ili koji neće izaći na izbore, za SNS i SPS je 30%, a 37% je za ostalu oporbu.

Kada se pogledaju rezultati samo unutar onih koji su izbornu opredeljeni, isključivši apstinente i neodlučne, za SNS i SPS je 45%, a za oporbu 55%.

»U tim oporbenim strankama imamo sve i svašta, što nije nikakva prognoza pobjede oporbe već samo relacija u ovom trenutku između glasova za vlast i oporbu. Hoće li neka oporbena stranka pretrčati k onima u vlasti to je drugo pitanje; hoće li se udružiti i time povećati broj glasova ili će to udruživanje smanjiti broj glasova to su posebna pitanja o kojima se ovako daleko od izbora ne može ništa pouzdano reći«, rekao je Mihailović.

»Zaključak je da se nalazi istraživanja kreću između remi ili neriješene pozicije vlasti i oporbe i eventualne pobjede pod uvjetom da se ona udruži«, rekao je Mihailović.

U istraživanju je postavljeno i izravno pitanje o tzv. kolonama, odnosno pitanje »kako je najbolje za oporbu da izađe na izbore«. Čak 52% smatra kako je »nevažan broj kolona, važan je dogovor oporbe«, 28% smatra da oporba treba izaći u jednoj koloni, 5% u dvije-tri kolone, a 15% ispitanika uopće ne zanima ovo pitanje.

»Čini mi se da ovo oslikava odnos prema ovoj aktualnoj zbrici koja postoji među oporbom koja se prepire o broju kolona, a ne o samoj potrebi udruživanja. Što se tiče Beograđana, oni su za to da se oporba udruži i među onima

koji su za to su čak i neke pristalice partija na vlasti. Znači li ovo neku preporuku za oporbene stranke, to je na njima«, rekao je Mihailović.

Hipotetička i realna situacija

U prezentaciji istraživanja je i programski direktor Demostata **Zoran Panović** koji je rekao kako je dosta mistificirana priča o šansama oporbe za pobjedu u Beogradu.

»Istraživanja podrazumijevaju da je cijeli izborni proces u regularnoj atmosferi, a eventualna pobjeda oporbe podrazumijeva hipotetičku situaciju da se oporba ujedini što je u praksi veoma komplicirano i teško. Dominantna snaga oporbe SSP, DS i NS već se projektira kao savez koji možda građani i očekuju, ali to u praksi još ne postoji. Kada se spustimo na realni nivo političke kombinatorike i sinergije, to je veliko pitanje. Kao što je pitanje i motivacija određenih političkih subjekata u oporbi što žele od politike u ovom trenutku: sve ili ništa, pobjedu u Beogradu i na svim nivoima ili neki imaju svoje partikularne interese koji ne moraju biti i želje građana koji su antirežimski određeni«, rekao je Panović.

Istaknuo je i da se u vrijednosnom opredjeljenju birači oporbe mnogo manje razlikuju nego lideri oporbe, i da glavnu kolonu oporbe čine u suštini tri frakcije Demokratske stranke koja se raspala (sada su to stranke SSP, NS i DS) i da je pokušaj da se od nje formira nova politička konfiguracija oporbe jedno veliko pitanje.

»Što se tiče stranaka na vlasti, ona te dileme nema. Njihova je kolona vrlo, vrlo jasna i sinergija je vrlo bolja i u tom smislu ako tražimo pouke iz prošlosti sve bitne tektonske promjene u Srbiji su išle u toj jednoj koloni. Pa je tako i SNS sa svojim koalicijskim partnerima u 2012. imala jednu kolonu i nije imala nestranačku ličnost već je imala jednu vrlo stranački jako prepoznatljivu ličnost«, rekao je Panović.

J. D.

Maja Alujević, kustos-etnolog u Etnografskom muzeju u Splitu

U fokusu stručnog interesa tradicijsko odijevanje

Intervju vodila: Aleksandra Prčić

Tradicionalist sam po svojem svjetonazoru, pa mi je tako i obiteljsko naslijeđe iznimno važno. Moji preci Šarčevići redom su idealisti i hrvatski tradicionalisti, profesori i učitelji: pa mi je tako i majka (baka) bila učiteljica, a dida sudac, govorili su i čitali na nekoliko jezika pa su nam u naslijeđe ostavili bogatu biblioteku i intenzivne kulturne navike. Stoga nije čudno da je njihov jedinac, moj otac Petar Šarčević, odabrao umjetničko zanimanje

Maja Alujević Zagrepčanka je rođena u Subotici koja danas živi i radi u Splitu. Voditeljica je muzejske zbirke tekstila u Etnografskom muzeju u Splitu, koji je najstarija etnografska institucija u Hrvatskoj.

► **Obitelj Šarčević ima dugu subotičku povijest, ali mnogo je njezinih izdanaka zauvijek napustilo rodni grad. Kakva je Vaša životna storija?**

Iako su moji roditelji već prije moga rođenja živjeli u Zagrebu, moj otac **Petar Šarčević**, kao tipični Bunjevac, bački Hrvat želio je da se i ja, kao i moja četiri godine starija sestra **Ana**, rodim u Subotici. U Zagrebu sam odrasla, završila osnovnu i srednju školu te di-

plomirala etnologiju i povijest na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Osjećam se Zagrepčankom, ali ja sam i Subotičanka, a to je važan dio moga identiteta na koji sam iznimno ponosna. U Suboticu sam odlazila do svoje desete godine svake ljetne praznike kod dide i majke, sve do njihovog preseljenja u Zagreb 1978. godine. U Suboticu više nisam odlazila sve do 1990., kada sam s didom, na prvu godišnjicu bakine smrti, obišla njezin grob na Kerskom groblju. U gradu smo se zadržali vrlo kratko, već je atmosfera bila vrlo nelagodna i vladalo je predratno ozračje i jedva smo čekali što prije otputovati u Zagreb. Bila je to Subotica drukčija od one koju poznajem iz djetinjstva. Sjećam se kako je dida nešto tražio u robnoj kući i rekao: »Vidiš, Majo, pitat ću ovoga momka, on je sigurno Bunjevac, prepoznajem ga«. I stvarno je tako bilo, ali ne sjećam se didinoga objašnjenja po čemu je prepoznao Bunjevca. Nažalost, nemam veliku obitelj koja bi me vezala za Suboticu. Krvavi rat koji je uslijedio promijenio je u potpunosti meni i mojoj obitelji daljnje životne smjerove. Nakon završetka Domovinskog rata 1996. godine sa suprugom, koji je kao dobrovoljac bio šef saniteta 113. Šibenske brigade, preselila sam se iz Zagreba u njegov rodni Split, gdje je dobio posao u Kliničkom bolničkom centru. Mislila sam da će život u Splitu biti na određeno vrijeme, nekoliko godina, pa ćemo se vratiti u Zagreb. No, već iduće godine i ja sam dobila posao u splitskom Etnografskom muzeju. Ulazim u 25. godinu životnog i radnog splitskog staža pa sam se tako i vezala za grad za kojega nisam mislila da ću u njemu provesti pola života.

► Što je ponajviše utjecalo na izbor studija etnologije i povijesti?

Odrasla sam u umjetničkoj obitelji. Moji roditelji su bili kazališni ljudi, tata kazališni redatelj, mama operna pjevačica, a biti kazalištarac nije samo profesija nego i način života. Od malena sam bila okružena ljudima iz svijeta kulture, umjetnosti, književnosti, pa je nekako bilo prirodno da u tom miljeu i sama krenem istim stopama. Počela sam i glazbenu i plesnu školu, završila srednju školu, tadašnji Centar za kulturu i umjetnost – smjer muzeologije. Htjela sam postati balerina ili glumica, okušala sam se i na filmu i na kazališnim daskama kao pjevačica, ali kasnije zbog treme od javnog nastupa sam odustala. Tata mi je odmah rekao da nisam rođena za balerinu, jer volim jesti, a od malih nogu volim i kuhati. Zapravo, žao mi je jedino što nisam ostvarila karijeru »masterchefice« i otvorila svoj restoran – i po tomu sam prava Bunjevka! Međutim, humanistički predmeti oduvijek su me istinski zanimali pa sam stoga upisala etnologiju i povijest.

► Koje područje etnologije Vas posebno interesira i zašto?

U Etnografskom muzeju kao kustos – etnolog, voditeljica sam muzejskih zbirki tekstila, najvećim dijelom tradicijske odjeće; narodnih nošnji s područja kontinentalne Hrvatske i Zbirki nošnji susjednih zemalja (država iz okruženja), tako da su mi u fokusu interesa teme koje se tiču tradicijskoga odijevanja. Međutim volim i ostala

područje vezana za hrvatsku materijalnu i nematerijalnu etnografsku baštinu.

► Na kojem projektu trenutno radite?

Korona je onemogućila realizaciju naših projekata pa tako sada pripremam izložbu o soli i solarstvu, jednom od važnih segmenata gospodarstva iz tradicijske kulture Dalmacije. Jako volim raditi u svom muzeju, u predivnom kolektivu kojega kao višegodišnji ravnatelj vodi dr. **Silvio Braica**. Privilegij je raditi u ustanovi s takvom tradicijom, jer je Etnografski muzej u Splitu najstarija etnografska institucija u državi, osnovan 1910. s jedinstvenim zbirkama u svom fundusu i materijalom koji pokriva čitavu Hrvatsku, okolne zemlje i šire. Od svoga osnutka Muzej je djelovao na više lokacija, a zahvaljujući trudu ravnatelja Braice od 2004. muzej je smješten u prekrasnom prostoru u srcu Dioklecijanove palače. Stalni postav i povremene izložbe obilaze i brojni strani turisti, jer je Split već puno desetljeće poznata svjetska turistička destinacija.

► Vidite li prostor suradnje Etnografskog Muzeja u Splitu i Hrvata u Vojvodini?

S obzirom na dosad realizirane izložbe, suradnje sa srodnim ustanovama i različitim pojedincima i brojne projekte, događanja, gostovanja i aktivnosti u Muzeju, sigurna sam da je ravnatelj otvoren za svaku vrstu suradnje s Hrvatima u Vojvodini i da će se u skoroj budućnosti realizirati.

► Podrijetlom ste iz glasovite subotičke hrvatske obitelji. Što Vam znači obiteljsko naslijeđe Šarčević?

Tradicionalist sam po svojem svjetonazoru, pa mi je tako i obiteljsko naslijeđe iznimno važno. Moji preci Šarčevići redom su idealisti i hrvatski tradicionalisti, profesori i učitelji: pa mi je tako i majka (baka) bila učiteljica, a dida sudac, govorili su i čitali na nekoliko jezika pa su nam u naslijeđe ostavili bogatu biblioteku i intenzivne kulturne navike. Stoga nije čudno da je njihov jedinac, moj otac Petar Šarčević, odabrao umjetničko zanimanje. Svoj intenzivni kazališni i televizijski redateljski opus ostvario je u mnogim kazalištima, a najveći broj predstava režirao je u svojoj matičnoj kući: Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu. Između ostaloga, bio je dugogodišnji direktor drame HNK u nekim od njegovih najsajnijih razdoblja. Ali moram naglasiti kako je velik broj režija ostvario i u hrvatskoj i mađarskoj drami u svojoj rodnoj Subotici. I na drugim poljima kulture dao je veliki doprinos u borbi za očuvanjem identiteta bačkih Hrvata. Sve do svoje prelane, iznenadne smrti 2001. kontinuirano je održavao bunjevačke veze u Zagrebu, tako da sam odrastala u duhu njegovanja bunjevačkih kulturnih tradicija. Zajedno s **Nacom Zelićem** radio je na hrestomatiji *Hrvatska pisanja riječ u Bačkoj*. Naco Zelić dao je neizmjeran doprinos u naslijeđu bačkih Hrvata i velikim naporima izborio je objavljivanje knjige 2015. godine. Žao mi je što tata nije doživio izlazak knjige na koju sam neizmjereno ponosna.

► Njgujete li, kao rođena Subotičanka, veze s rodnim gradom?

Kako sam već rekla, od 1990. nisam bila u Subotici i danas nemam direktne kontakte. Za Suboticu me vežu

osjećaji nostalgije, sjećanja na bezbrižne dane djetinjstva provedenog u igri. Dida i majka preselili su se iz centra grada u staro subotičko naselje Ker, u kuću s velikom avlijom i vrlo živo sjećam se igara s djecom iz susjedstva. Najviše sam se voljela igrati u velikom čardaku punom kukuruza i satima se valjati i skakati po njima. Voljela sam i didin vinograd na Paliću, pogotovo ljeti trčati po užarenom pijesku između čokota grozdova. Za Suboticu me vežu uspomene »djetinjstva u raju«. S nostalgijom se sjećam i dugih putovanja autom od Zagreba do Subotice i na putu obveznog zaustavljanja na ručku u *Čingi-lingi čardi*, poznatom baranjskom restoranu uz Dravu, pa čekanja skele na pristaništu u Batini koja nas je prevozila s jedne na drugu stranu Dunava, u Bačku i ta vožnja bila je poseban doživljaj. Igrala sam se i u podrumu kerske kuće koji je bio uređen u tipično tradicionalnom bunjevačkom stilu, pun starih tradicijskih uporabnih predmeta:

kotao za pranje rublja, sapun od čvaraka, čokanjčići za rakiju, bokali za vino, tkane vunene ponjave za krevet i mnoštvo drugih sitnih predmeta. O izobilju hrane da i ne govorim. Tu se nalazila i roljka, tradicijska pegla – ogromni drveni stol s dvije oklagije, valjka, koji je služio za peglanje. Eto, možda se tu rodila ljubav prema narodnom, tradicijskom i etnologiji... Iako nemam kontakte, nego samo divna sjećanja, imam sreću da u Splitu živi i tatina sestrina, **Jasna Dulčić-Šarčević**, umirovljena doktorica stomatologije. Naravno, družimo se i najčešće divanimo o prošlosti, djetinjstvu u Subotici, pretresamo obiteljske teme i albume s fotografijama. Sada u mirovini, Jasna ima više vremena pa je postala i pravi obiteljski kroničar nas Šarčevića, neumorno istražuje i sakuplja obiteljske artefakte, dokumente, fotografije... Svakako planiram odlazak u Suboticu, a i dalje revno pratim kulturna i politička događanja vezana uz položaj Hrvata u Vojvodini.

Institucionalni dijalog

Demokratska zajednica Hrvata, kao aktivni sudionik političkog života domicilne države i istodobno djelatni predstavnik interesa hrvatske manjinske zajednice u Srbiji, primjećuje kako su u posljednje vrijeme u javnost izašle teme i pitanja koja znatno utječu

na položaj naše zajednice, ali istodobno i na uzajamne odnose dviju država. Naše je čvrsto stanovište da se pitanja takve naravi trebaju rješavati u otvorenom, pravodobnom i staloženom, nepolitiziranom dijalogu s predstavnicima nadležnih institucija Srbije, uz potporu Hrvatske koja na isti način ostvaruje dijalog s predstavnicima srpske manjinske zajednice. Demokratska zajednica Hrvata ne vidi koristi od političkog pristupa koji takva pitanja i teme – spomenut ćemo, primjerice, tzv. bunjevački jezik ili neprihvatljive ocjene o podrijetlu hrvatskog jezika u školskim udžbenicima – tematiziraju isključivo medijskim putem, otklanjajući izravan i pravodoban dijalog s nadležnim institucijama i resorima. Ne vjerujemo da politika nepresušnih medijskih »žalopojki« može pridonijeti rješavanju tih pitanja i u široj slici osnažiti kvalificiranost naše zajednice za ravnopravan i otvoren dijalog. Ako smo umjesto suradnje i dijaloga s ovdašnjim institucijama, što nesporno želi i podržava Hrvatska, suočeni samo s kritičkim medijskim napadima na te institucije, tada teško da hrvatska zajednica može očekivati pozitivne i korisne uzvratne poteze. Podsjećamo da su neka od spomenutih pitanja prisutna u javnosti već nekoliko desetljeća – primjerice, bunjevačko pitanje, a čak ni pitanje negiranja hrvatskog jezika nije od jučer – uz nesporni izostanak djelatnog i proaktivnog pristupa od strane

sadašnjeg nominalnog i formalnog vodstva hrvatske manjinske zajednice. Povrh svega i u pitanjima koja se tiču provedbe međudržavnog sporazuma o zaštiti manjina – primjerice, zastupljenost u različitim razinama vlasti u Srbiji – izostao je aktivan pristup na temelju koordinacije unutar hrvatske zajednice, što je rezultiralo upravo izostankom sudjelovanja naših manjinskih predstavnika u izvršnoj vlasti, s izuzetkom pojedinih slučajeva u pokrajinskoj vladi AP Vojvodine, a i to više kao znak dobre političke volje srpske strane nego li kao rezultat izbornih rezultata. Demokratska zajednica Hrvata ne razumije i ne može prihvatiti politički pristup koji s jedne strane otvoreno, pa nerijetko i žestoko, kritizira političku praksu u Srbiji – koje smo, naravno, posve svjesni – a istodobno očekuje pozitivne iskorake vlasti spram hrvatske zajednice. Primjer djelovanja vodstva srpske zajednice u Hrvatskoj govori upravo suprotno – dijalog otvara vrata, dijalog rješava sporna pitanja, dijalog unaprjeđuje položaj manjinske zajednice. Medijska buka, koja na kraju nerijetko završava čak i kritikama na račun Hrvatske, po ocjeni Demokratske zajednice Hrvata, ne samo što ne rješava sporna pitanja već stvara klimu u kojoj je otežano unaprjeđenje uzajamnih odnosa dviju država, dakle posve je štetno i kontraproduktivno. Demokratska zajednica Hrvata smatra nužnim intenziviranje komunikacije s predstavnicima institucija Srbije, uz nastavak snažne potpore Hrvatske, jer se otvorena pitanja položaja hrvatske zajednice u Srbiji mogu riješiti isključivo permanentnim i zajedničkim djelovanjem i suradnjom s institucijama Srbije, uz potporu Hrvatske. Posvećenost takvom opredjeljenju i politici, kao načinu rješavanja problema s kojima se suočava hrvatska zajednica, ostaje čvrsto i trajno opredjeljenje Demokratske zajednice Hrvata.

Služba za medije DZH

Raša – najmlađi grad u Istri

Rudarsko mjesto jedinstvenog naslijeđa

Raša, najmlađi grad u Istri, zbog potreba tamošnjeg rudnika ugljena, izgrađen je u svega 547 dana 1937. godine * Grad Raša je primjer potpuno očuvane urbanističke cjeline iz međuratnoga doba * Ovaj, po mnogočemu jedinstveni, gradić od ove godine rješenjem Ministarstva kulture dobio je status preventivno zaštićenog kulturnog dobra i to za čitavo naselje

O pćina Raša nalazi se u istočnom dijelu Istarske županije. Na površini od 80 km², sa svoja 23 naselja broji 3.183 stanovnika. Raša, najmlađi gradić u Istri jedinstvena je priča o rudarenju. Smještena među zelenim brežuljcima, privlači svojom specifičnom arhitekturom. Srce gradića čini prostrani trg. Na trgu se ističe crkva sv. Barbare, zaštitnice rudara. Rudarska priča izdvaja Rašu od ostalih gradića u Istri i čini je prepoznatljivom. Ljupkošću arhitekture i zabilježenim trenutkom povijesti, pravi je dragulj jednog drugačijeg vremena.

Središnje naselje – Raša svečano je inaugurirano 4. studenoga 1937. godine, kao izraz brige talijanskog režima za radništvo, rudare u obližnjim rudnicima ugljena i kao izniman arhitektonski projekt studija Pulitzer iz Trsta. Neposredno prije Drugog svjetskog rata diljem Italije niknula su namjenski građena naselja. Tako je 1937. izgrađen i grad Raša – Arsia, prvotno radnog naziva Liburnia. Gradić s dvije-tri tisuće stanovnika, sa školom, vrtićem, bolnicom, poštom, kinom, sportskim sadržajima, općinskom zgradom, policijskom stanicom i hotelom, svom komunalnom infrastrukturom, te crkvom sv. Barbare, zaštitnice rudara, sagrađen je u svega 547 dana. Grad Raša je primjer potpuno očuvane urbanističke cjeline iz međuratnoga doba, spomenik arhitekture talijanskog racionalizma. I sa svim promjenama, velika većina kuća u Raši izgleda isto kao kada su bile izgrađene.

Ovaj, po mnogočemu jedinstveni, gradić, ne samo u Istri nego i cijeloj Hrvatskoj i široj regiji, od ove godine rješenjem Ministarstva kulture, nakon niza godina nastojanja lokalnih aktivista i Konzervatorskog odjela u Puli, dobio je status preventivno zaštićenog kulturnog dobra i to za čitavo naselje. O nastanku ovog gradića razgovarali smo s načelnicom Općine Raša **Glorijom Paliskom**.

Izgradnja Raše i rudarska djelatnost

»Raša, najmlađi grad u Istri, zbog potreba tamošnjeg rudnika ugljena, izgrađen je u svega 547 dana kao jedan od niza novoizgrađenih gradova – città di fondazione, u doba talijanske uprave, odnosno u vrijeme tzv. fašističke

ere. Izgradnja naselja započela je krajem travnja 1936., u travnju 1937. veći dio zgrada bio je dovršen, pa je počelo useljavanje stanara, a Raša je svečano inaugurirana 4. studenog 1937. u nazočnosti vladinog izaslanika **Horsta Venturija** i kraljeva izaslanika vojvode od **Spoleta** te brojnih visokih državnih dužnosnika. Godinu dana kasnije uspostavljena je nova općina Raša. Tijekom gradnje radni naziv naselja glasio je Liburnia, no kasnije je prevagnuo naziv Arsia (Raša) po istoimenoj rijeci koja

sa svojim pritocima geografski i morfološki određuje ovo područje. Rijeka Raša (Arsia flumen), poznata od antičkih vremena, višekratno je bila značajna granična međa između raznih državnih entiteta, pa tako i Hrvatske države u 10. stoljeću«, kaže Glorija Paliska i navodi kako su izgradnji naselja prethodili opsežni melioracijski radovi raške i osobito krapanske doline, u vremenu od 1928. do 1934. godine, u organizaciji posebnog Konzorcija na čijem se čelu nalazio Labinjanin, barun **Giuseppe Lazarini**.

»Rudarska djelatnost ovog područja seže u 17. stoljeće, u doba mletačke uprave, jer iz godine 1626. potječe zasad prva poznata koncesija za vađenje ugljena u dolini Krapna. Kontinuirana proizvodnja ugljena odvijala se tijekom 18. stoljeća s četrdesetak rudara koji su proizvodili oko 560 tona ugljena godišnje. Sveopća industrijalizacija, uz široku primjenu parnog stroja, omogućila je značajan

razvoj ugljenokopa, pa se tako u doba austrijske uprave, krajem 19. i početkom 20. stoljeća godišnja proizvodnja povećala na oko 90.000 tona uz uporabu od oko 1.500 djelatnika. U tom je vremenu Krapan procvao s izgradnjom niza novih objekata, gospodarske i stambene naravi, svi u funkciji rudnika. Godine 1905. podignuta je tamo i manja crkva sv. Barbare, zaštitnice rudara«, kaže Glorija

i pojašnjava kako je talijanska uprava, zbog potreba svoje autarkične privrede, poradila na značajnom povećanju proizvodnje, pa je ista 1936. g. iznosila 735.610 tona s planovima prema milijun tona uz uporabu oko 7.000 djelatnika s tendencijom stalnog rasta.

»Upravo stoga je ugljenokopno društvo Raša (Arsa Società Anonima Carbonifera) i njegov pravi slijednik A.Ca.I. (Azienda Carboni Italiani) naručilo izgradnju novog naselja. Projekt naselja i nadzor izgradnje povjeren je tršćanskom arhitektu **Gustavu Pulitzeru Finaliju** i njegovom arhitektonskom studiju *Stuard*. On je imao jedinstvenu priliku da urbanistički riješi kompletno naselje i da arhitektonski oblikuje svaki objekt. Osim toga, uredio je mnoge unutrašnjosti, osobito objekte javnog sadržaja, a izradio je i nacрте namještaja, interpretirajući na osobni način principe cjelovitog djela (*Gesamtswerka*) koje je usvojio na Učilištu u Münchenu. Pulitzer je naselje hijerarhijski podijelio na radnički i službenički dio te na središnji trg koji je u službi povezivanja, ali i razdvajanja ova dva entiteta. U radničkom dijelu dominira kuća s četiri dvosobna stana, svaki s odvojenim ulazom i komadom vrta. Projektirao je i peč na ugljen koja omogućava grijanje cijelog stana. Stanovi za službenike i rukovoditelje imaju veći komfor i grijanje im je omogućeno posredstvom tople vode iz gradske toplane. Ukupno je izgrađeno 96 kuća. Grad,

planiran za 2.000 do 3.000 stanovnika, imao je sve potrebite sadržaje, od općinske zgrade i žandarmerijske postaje do škole, vrtića, pošte, kavane, restorana, hotela, trgovina, kino dvorane i bolnice, sportskih igrališta pa čak i otvorenog bazena olimpijskih razmjera. Infrastruktura je također bila zavidno dobro riješena: vodovodna i kanalizacijska mreža, gradska rasvjeta i prometnice s asfaltnim tepihom, topla voda u svim javnim objektima. Naravno uz rub grada nalazila se i uprava rudnika.«

Srce grada Raše

Srce grada je gradski trg, čijem je projektiranju arhitekt posvetio posebnu pozornost.

»Na njemu dominira crkva sv. Barbare s pomno promišljenom krovnom konstrukcijom koja je dobivena nizanjem armirano betonskih lučnih rebara koji podsjećaju na jamsku podgradu, kao što četvrtasti pripojeni zvonik podsjeća na rudarsku lampu, koja se nalazi u općinskom grbu. Unutrašnjost crkve, vrlo skladnog modernog dizajna s jednostavnim, ali profinjenim detaljima mramornog oltara i škropionice, produhovljena je s bočnom stropnom rasvjetom, s dva izdužena staklena prozorska otvora na pročelju i s vrlo zanimljivim svjetlosnim efektima u bočnoj sakristiji s ostakljenom kupolom. Uz crkvu naslanja se pokrivena lođa, graditeljski element čest u mnogim istarskim gradovima, koja je svojim otvorima trebala pri-

pomoći strujanju zraka i ventiliranju trga u doba ljetnih vrućina. Na glavnoj fasadi ističe se i kameni reljefni lik sv. Barbare, djelo tršćanskog kipara **Uge Carà**. Pulitzer je sasvim prirodno opskrbio trg skladnom, kamenom, okruglom fontanom«, kaže Paliska i navodi kako je temeljni princip kojim se rukovodio Pulitzer bio racionalizam, na tragu onovremenih europskih arhitektonskih strujanja.

Pulitzerova arhitektura

»Jednostavne stroge linije, čiste, svijetle plohe našle su široku primjenu kod njega. Vežući se na mediteransku tradiciju, pravokutnim rješenjima pridodao je i luk, tako da su njegove arhitektonske kompozicije razigrane ne samo linearno već i dubinski zbog igre svjetla i sjene. No, Pulitzer se nije zadovoljio samo ovime. Modernom i suvremenom, dakle europskom, dodao je i tradicionalno, lokalno, istarsko, kako u primjeru obrade elementa baladura tako i u znalačkoj uporabi mjesnog kamena. Zbog svega toga Pulitzerova arhitektura, koja sadržava sva bitna obilježja racionalizma i modernizma u primjeru Raše, postala je svojevrsni uzor i model za urbanističko i arhitektonsko oblikovanje novih naselja, koji je potom našao primjenu u Carboniji, Sabaudiji i drugdje širom Italije«, kaže Paliska.

Nakon Drugog svjetskog rata Raša je doživjela paradoksalnu sudbinu. S jedne strane je zbog svoje, nehotične, fašističke prošlosti sustavno zapostavljena i prepuštena propadanju, a s druge je strane kao proizvođač dragocjenog crnog zlata veličana i poštovana, ali sve u cilju njezinog maksimalnog iskorištavanja. U doba jugoslavenske uprave Općina Raša integrirana je u Općinu Labin, da bi potom u novoj hrvatskoj državi iznova dobila status samostalne općine. Otada se sustavno vrše naponi za valorizaciju ovog nekada izuzetno značajnog rudarskog središta. Danas Općina ima nekoliko većih gospodarskih subjekata. Plodna dolina Raše pruža iznimno dobre uvjete za razvoj poljoprivrede. Općina, uz to, razvija svoju 49 km dugu morsku obalu u svrhu turističkog sektora. Općina odavno ne egzistira na eksploataciji ugljena, rudnik je zatvoren 1968. godine, ali želi kulturno i turistički vrjednovati industrijsku ostavštinu kako bi u budućnosti bila prepoznata kao rudarsko mjesto jedinstvenog naslijeđa. Bogata baština rudarskog življenja prikazana je u Centru Arsia, malome muzeju rudarstva.

Centar Arsia, mali muzej rudarstva

Rudarska prošlost je utkana u cjelokupnu sliku Raše. Bogata baština rudarskog življenja autentično je prikazana u Centru Arsia, malome muzeju rudarstva, koji se nalazi na Raškom trgu i na izravan način posjetitelju nudi svojevrsni doživljaj nekadašnjeg rada i života raških rudara.

Na ulasku u ovaj muzej dočarano je rudarsko okno, a simbolika podzemnog života naglašena je kontrastom

tame i svjetla. Slike rudarskih lica, brojni eksponati iz rudnika pružaju posjetitelju istinski doživljaj atmosfere rudnika. Posjetitelj se stapa s interijerom i proživljava rudarsku stvarnost. Hoda se po originalnim tračnicama, a ekrani s video projekcijama vode posjetitelja u prošlost. Arhivski filmovi dočaravaju vizualni trenutak jednog vremena i tako posjetitelj postaje dio jedne nesvakidašnje priče.

Slikama i zvukom posjetitelj upoznaje povijest Raše i njenu inauguraciju. Zvučni efekti stvaraju dojam istinskih eksplozija u rudniku i kopanja ugljena. Posjetitelju se pruža potpuna uživiljenost i dojam atmosfere rudnika. Biti dio

jednog vremenskog trenutka rudarske priče, osjetiti tu stvarnost, za posjetitelje je sigurno neponovljiv doživljaj.

U sklopu muzeja dodatnu zanimljivost čini prikaz tipičnog, siromašnog rudarskog stana. Brojni detalji u stanu pričaju svoju priču i zrcalo su jednog vremena. Siromašni rudarski život zrcali se u interijeru stana na domišljat i istinski prikaz pomno odabranih predmeta. Kontrastom izmjene tame i svjetla ulaskom u rudarski stan pojačan je osjećaj težine rudarskog života.

Evo i odgovora na pitanje zbog čega Raša nije bila uništena kao urbanistička cjelina. Zapostavljanje je glavni razlog. Nakon zatvaranja rudnika 1968. godine, vlast jednostavno nije bila briga za nju. Bila je dio Općine Labin. Ljudi su radili u rudniku u Labinu, autobusi su svakoga dana vozili rudare na posao, sve do 1988. godine kada je zatvoren i labinski rudnik. Toliko je bila siromašna da se ništa nije gradilo, čemu možemo zahvaliti što je gradić Raša jedinstven u Europi.

Zvonko Sarić

Kraj »prve banje Palić«

Osnova svake banje je, kao što i ime kaže, »banjanje«, tj. kupanje u vodi koja ima ljekovita svojstva. Osnova »prve ljekovite banje« bila je sama voda jezera Palić kao i njen mulj koji se taložio na dnu jezera. Ta svojstva vode je rano, krajem XVIII. vijeka, otkrio glavni liječnik Bač-bodroške županije. Malo više od sto godina kasnije, 1899. godine Ministarstvo unutarnjih djela proglašava kupalište Palić ljekovitom banjom, ne samo zbog ljekovitog svojstva vode i mulja nego i zbog pratećih objekata: hladne kupke, tj. kupanja u jezerskoj vodi, toplog kupatila i tretmana vodom i muljem, hotela, restorana i policijske postaje. O ovome smo već i ranije pisali, kao što smo govorili i o tome da je teritorij našeg grada nekada jedna široka bujična riječna dolina praktič-

»Zlatno doba« Muškog štranda

no dijelila na dva dijela, kao što danas jedna »željezna rijeka«, tj. željeznički kolosijeci dijele grad na dva dijela. Prilikom velikih pljuskova, kada se dva elementa (voda i željezo) »ukrste« kod mostova dolazi do velikih prometnih problema. Nekada je ta bujična rijeka, nazovimo je Vok (kako to neki dokumenti pišu) izvirala na najvišem teritoriju tadašnjeg grada, na Kelebiju, i ulijevala se u Mali Palić i punila korito velikog Palićkog jezera ljekovitom vodom. Riječica je usput protjecala kroz les (žuta zemlja) iz koje je crpjela razne ljekovite minerale. Iz toga razloga voda je bila braon-žute boje. Dvadesetak godina ranije od proglašenja banje inženjer **Mihály Könyves Tóth**, zadužen za visinska mjerenja terena i izradu kanalizacijskog sustava ustanovio je da je teren takve konfiguracije da sve vode teku u Palićko jezero. Zato predlaže separatan kanalizacijski sustav, odvojeno vođenje otpadne vode uz pročišćavanje i prirodnih bujičnih voda. Pretpostavimo da je njegov prijedlog usvojen. Pitanje je, ipak, kako bi sačuvali prirodne vode od sadašnjeg zagađenja: od industrijske proizvodnje. Uz to, ni zagađujuća svojstva kućanstava nisu zanemariva, prije svega zbog korištenja sredstava za pranje rublja, sudova itd. Tu je i masovno korištenje umjetnih, ali zagađujuća su i prirodna gnojiva tako da je bilo izuzetno teško sačuvati ljekovita svojstva

palićke vode i mulja. Da ne mozgamo mnogo, nismo ništa od prirodnih voda uspjeli sačuvati (unatoč prvom i drugom pročištaču otpadnih voda). Praktično, voda jezera nije ni za kupanje, znači za prirodno »banjanje«.

Što je sačuvano od banje?

Malo da se vratimo u pedesete i šezdesete godine prošlog stoljeća. Istina, banja je izgubila bar 50% svojih korisnika, koji su zbog granice ostali u drugoj hermetički zatvorenoj državi. Voda jezera još nije bila upropaštena, i Muški i Ženski štrand su radili. S roditeljima smo odlazili na Ženski štrand, a poslije na ručak na Veliku terasu čije su obje strane radile. Radila je i slastičarna u istom objektu. Plivački klub je ljeti treninge održavao na Muškom štrandu, pored je djelovao veslački klub, a postojali su i sportski tereni *Partizan*. Uvjet da sve ovo dobro funkcionira bio je masovni prijevoz korisnika tramvajem poduzeća SET koje je počelo izgradnju druge tramvajske tračnice radi bržeg i sigurnijeg prijevoza. Tramvaji su vozili sve do dva sata poslije ponoći. Poslije Drugog svjetskog rata na Paliću je počelo izvjesno investiranje: osnovan je ZOO vrt, od ostavštine **Oskara Vojnića** je osnovan Lovčki muzej, formirana je i Bačka galerija slika, u Velikom parku izgrađana je Ljetna pozornica, građene su kabine na Muškom štrandu. Na prostoru nekadašnjeg **Vermešovog** sportskog centra počela je gradnja radničkih odmarališta od slabog graditeljskog materijala (npr. lesonit), koja se uopće nisu uklapala u ambijent parka i palićkih vila. Još je stajao i hotel *Trščara*, a postojali su i objekti parnog i blatnog kupatila. Palić je formalno izgubio status banje 1963. godine. Jezero je devet godina kasnije doživjelo ekološku katastrofu zbog neizgrađenog pročištača otpadnih voda, sanacija je trajala osam godina. Porušeni su objekti kupatila i *Trščara*, ali pravi »kraj prve Palićke banje« došao je nakon ukidanja tramvajskog prometa 1974. godine.

Šanse »druge Palićke banje«?

Godine 1999., 2. srpnja, u *Službenom glasniku RS* objavljena je uredba o utvrđivanju područja banje Palić kod Subotice. Palić nije ljekovita banja, usprkos termalnoj vodi koja je pronađena i »bijedno« iskorištena izgradnjom jednog plitkog bazenčića na Muškom štrandu. Nema prateće službe: liječnike, objekte, prostorije za terapiju itd. U bližoj okolini i s druge strane granice izgrađene su banje na bazi termalne vode. Umjesto toga, godinama se gradi »Wellnes i SPA centar«. Danas postoji divan ambijent Palića, a zar je moguće da su naši gradski čelnici u ovolikoj mjeri nesposobni da iskoriste prirodne datosti: termalnu vodu?

Neprosvijećeni apsolutizam

I ma jedna sjajna pjesma još sjajnije prerano raspadnute splitske grupe *Dječaci* koja i svojim naslovom i tekstom i ilustracijom na Youtubeu nadilazi neformalne himne narkosa kao što su *Lucy in the sky with diamonds* (LSD kao prikrivena skraćenica), *Hush* ili pak *Cocain*. Pjesma se zove *Unos u nos*, u njoj **Zoni** kaže doktoru da ima problema i da mu treba nešto da se »upgrejda«, a sve vrijeme dok je slušate pred vama je slon koji leti berlinsko plavim nebom prošaranim oblacima, a na koncu, možda baš poput ljudskih duša, sa zemlje put neba kreću se raznobojni lumbaloni.

Priznajem, malo bi kome na pamet pala upravo ova asocijacija nakon vijesti o okupljanju antivakcerskih prosvjednika ispred kuće dr. **Predraga Kona** u Beogradu ili pak ovih u nedjelju u središtu Subotice, ali na to su me potaknuli upravo oni, točnije onaj »doktor« koji kaže da se protiv korone liječi tako što *Pavlovićevu mast* unosi u nos. Zašto baš *Pavlovićevu*, a ne pačiju ili pak onu za podmazivanje seljačkih kola, u ovim krajevima poznatu i kao tavata ili pak kenjača, ostaje nepoznanica. Ali, valjda čovjek zna.

Pokazalo se, međutim, da *Pavlovićeva mast*, *ivermektin* ili češnjak djeluju čak i inspirativnije od dvije linije bijelog praha što ih doktor u pjesmi savjetuje Zoniju da nareže, jer se prosvjednicima – umjesto letećih slonova u oblacima – ubrzo počinju priviđati strašne stvari. U slučaju Beograda, može se također pogledati na Youtubeu, LSD uredba o covidu (koji je, k'o **Đoletov** petao, po danu nešto dremljiv, ali se kod nas aktivira točno u 22 sata, i to samo u kafićima) promptno izaziva poriv za odlazak pred zgradu najpoznatijeg člana Krznog stožera, stvarajući u glavama prosvjednika kolektivnu halucinaciju da u njoj stanuje doktor **Mengele**. U slučaju Subotice, pak, slova s parole »Mi širimo virus slobode« spontano se razlijevaju u najslobodarskije uzvike »Nećemo migrante«.

Nije, naravno, sporno da čovjek pokušava doći do vlastitog suda u ovom galimatijasu oprečnih informacija

koje, baš poput virusa, mutiraju iz dana u dan; nije sporno niti njegovo pravo da to glasno sroči. Sporne su, međutim, navedene »nuspojave« koje potencijalno mogu biti pogubne po društvo. Jer, iza odlaska ispred nečije kuće samo je korak do prekoračenja kućnoga praga, a iza riječi »nećemo migrante« samo je korak do ataka na njihova tijela. Ipak, vjerujem (a još se više nadam) kako se ogromna većina polovine ovdašnjeg necijepljenog stanovništva srami, a možda potencijalno i boji, »argumenta« koji u trenucima kolektivnog rastrojstva izlaze iz usta antivaksera, jer se ovi u svojoj antifašističkoj borbi koriste otvorenim fašističkim metodama, a *Pavlovićeva mast*, *ivermektin* ili pak sekret mačka u tjeranju u noći punog Mjeseca služe im tek nešto poput *top shopa* za besplatnu reklamu vlastite gluposti. A takvi nikada, nikome i nigdje nisu donijeli ničega dobrog. Dapače, da izvremo malo i **Churchilla**, iza takvih ostaju samo znoj, krv i suze.

Koliko se god, međutim, svijet borio protiv virusa kog se, sva je prilika, više neće osloboditi; koliko god vjerodostojno djelovala svjedočenja liječnika o mukama najtežih slučajeva zaraženih koronavirusom, konačno koliko god i sami imali iskustva s tim kroz priče bližnjih ili vlastitih proživljenih, postoji jedan ogromni aparat koji kao da radi upravo na ruku antivakcerskim teorijama zavjere. Riječ je, naravno, o onom nestručnom a izvršnom dijelu Krznog stožera; onom koji svojim odlukama sluđuje sve oko sebe i izaziva reakcije kakve se mogu vidjeti ne samo na ulicama Beograda ili Subotice nego širom svijeta. Uz sve moguće ograde o negativnim učincima interneta, za ovu priliku sva je sreća što se ne moramo pozivati na sjećanje duže od jednoga dana, jer ćemo upravo na netu lako naći da je **Dragan Marković Palma** prije godinu dana (17. listopada 2020.) izjavio da je koronu imao 40 minuta (!), a prije pet dana na TV *Pinku* kao zakleti vakser govori kako se prilikom posjeta Egiptu uvjerio da su se odreda cijepili čak i beduini! Drugim riječima, kada vas o koristi cjepiva uvjerava Palma kao prosvijećeni apsolutist, a o štetnosti droge govori minstar policije **Aleksandar Vulin** na kojega laje čak i pas mađarske pogranične policije, dresiran upravo za otkrivanje iste, onda vam i leteći slon iz pjesme *Dječaka* djeluje uvjerljivije od njihovih riječi.

Na koncu, jedan stari, dobri, evergreen savjet: klonite se onih koji u priče o koroni i cjepivu miješaju *Pavlovićevu mast*, migrante, beduine i radno vrijeme virusa. Možda zbog toga nećete biti pametniji, ali mirniji svakako hoćete.

Z. R.

Uzgoj začinske paprike u Srijemu

Suša i vrućine poskupjele proizvodnju

»Morali smo svaki drugi dan zalijevati papriku i to nam je bio najveći trošak. Drugi problem nam je bio nedostatak radne snage. Nas troje iz obitelji ne možemo sami obaviti posao koji je potreban oko rasađivanja i branja, a radnika nema. Stariji taj posao ne mogu raditi, a mladih nema ili nisu zainteresirani za taj posao«, kaže Miša Kolar iz Šida

U Šidu i okolnim selima se desetljećima gaji industrijska konzumna i začinska paprika. Uglavnom se njenom proizvodnjom bave mali proizvođači, vlasnici poljoprivrednih gospodarstava koji svoje proizvode prodaju s kućnog praga. Proizvođači su zadovoljni urodom i kvalitetom uroda ove godine, ali navode da im je najveći problem bio nedostatak radne snage i zalijevanje, što je bio dodatni trošak zbog sušne godine.

Vlastita sušara isplativa investicija

U poljoprivrednom gospodarstvu **Miše Kolar**a iz Šida proizvodnja začinske paprike je tradicionalna i traje više od 50 godina. Njegovi su se roditelji dugi niz godina bavili

proizvodnjom paprike, a kasnije su on i njegova obitelj nastavili s većom proizvodnjom. Papriku siju na površini od 30 hektara.

»Proizvodnju sam pojačao prije deset godina kada sam ostao bez posla, a kada sam otišao u mirovinu, još više. Papriku sadimo iz rasada, a ne kao mnogi u Bačkoj u izravnoj sjetvi. Najprije je zasijemo u kontejnere, zatim je rasađujemo na foliju ispod koje je navodnjavamo sistemom 'kap po kap'. Odlučili smo se za taj sistem, jer je na taj način zaštita bilja najmanje potrebna i do sada se pokazala kao najsigurnija proizvodnja«, navodi Kolar te dodaje da su ove godine sve paprike bile zdrave, da nije bilo truleži i puno odbacivanja roda.

»Problem je što je ove godine proizvodnja bila skupa zbog suše i visokih temperatura tijekom ljeta, pa je bilo potrebno više zalijevanja. Morali smo svaki drugi dan zalijevati papriku i to nam je bio najveći trošak. Drugi problem nam je bio nedostatak radne snage. Nas troje iz obitelji ne možemo sami obaviti posao koji je potreban oko rasađivanja i branja, a radnika nema. Stariji taj posao ne mogu raditi, a mladih nema ili nisu zainteresirani za taj posao.«

Zbog povećane proizvodnje prije tri godine su kupili sušilicu za papriku manjeg kapaciteta.

»U njoj osušimo veći dio roda, onaj koji ranije dozrijeva. Budući da gajimo papriku iz rasada, a ne u izravnoj proizvodnji, usjev ranije sazrijeva i potrebno je odmah pristupiti daljem tehnološkom postupku kako paprika ne bi propala. Zato smo se i odlučili za kupovinu sušilice. Do sada nam se ta investicija isplatila i u velikoj mjeri olakšala proizvodnju. Drugi dio, kasniji rod, odnosimo na sušenje u Gložane«, ističe Kolar.

Sedam kilograma sušene kilogram mljevene

Na sedam kilograma sirove, proizvedu kilogram suhe paprike i to je po njegovom mišljenju dobar omjer. Kilogram sušene paprike prodaju po cijeni od 1.600 dinara. Na cijenu je ove godine utjecala potrošnja zbog zalijevanja.

»Proizvođača paprike je, nažalost, sve manje, što je i utjecalo na cijenu. Čuo sam da su i u Bačkoj smanjene površine pod paprikom. Mnogi proizvođači su počeli smanjivati proizvodnju, jer nema dovoljno radne snage, a proizvodnja zahtijeva puno truda i rada za što je potrebno više ljudi. Što se tiče tržišta, kupaca imamo najviše u Šidu. Budući da imamo dugu tradiciju proizvodnje, ljudi nas poznaju i znaju da naša kvaliteta ne varira. Zahvaljujući društvenim mrežama, veliki broj ljudi diljem Srbije je čuo za nas, pa svoje proizvode šalje-mo i brzom poštom u više gradova u Srbiji«, kaže Kolar, ističući na kraju razgovora da je proizvodnja paprike isplativija od proizvodnje ostalih kultura, unatoč tome što je ulog veći.

Poljoprovredno gospodarstvo **Perice Dermišeka** iz Sota također se godinama bavi proizvodnjom sušene začinske paprike. Papriku su ove godine zasijali na 85 ari i bez zalijevanja su proizveli 780 kilograma mljevene paprike.

»Svaka godina je priča za sebe. Ova godina je bila sušna, a budući da u Sotu nemamo uvjete za navodnjavanje, zadovoljan sam prinosom i kvalitetom roda. Navodnjavanje bi nam dobro došlo, ali mi u Sotu nemamo uvjete za to. Da bismo napravili bunar, potrebno je bušiti

zemlju na 300 metara, a to nam se ne isplati«, navodi Dermišek ističući da im je ove godine najveći trošak bio odlazak u Gložane gdje suše papriku, te nedostatak radne snage.

»Moja obitelj i susjedi su ove godine papriku brali 16 dana, jer nismo imali dovoljan broj radnika. Nekada je radnika bilo mnogo više, pa je sam proces branja kraće trajao. Teško je naći radnika za taj posao, jer svi uglavnom idu raditi sezonske poslove u Hrvatsku gdje je nadnica veća. Sušenje paprike u Gložanima plaćam 85 dinara po kilogramu. Nije veliki trošak, ali iziskuje dodatno vrijeme. Značilo bi mi da imam svoju sušaru, ali to zahtijeva velika ulaganja, posebnu prostoriju, mlinove i to bi me koštalo od 15 do 20.000 eura. Samo za moje gospodarstvo ne isplati se ulagati u nju.«

Kilogram sušene paprike prodaju po cijeni od 1.200 dinara i kako kaže, s tom cijenom uspijevaju pokriti troškove.

»Na 770 kilograma paprika, koliko smo ove godine proizveli, zarada je bila 900.000 dinara što je sasvim solidno. U proizvodnju sam uložio 2.000 eura. Zadovoljan sam i plasmanom robe. Papriku najviše prodajem na kućnom pragu, a oko 60 posto mojih kupaca su iz Hrvatske. Važno mi je da imam stalne kupce koji imaju povjerenje u kvalitetu naših proizvoda«, ističe naš sugovornik iz Sota.

Poljoprivredno gospodarstvo **Mendān** iz Sota se proizvodnjom paprike bavi pet godina. U proizvodnji je uključena cijela obitelj.

»Ove godine smo imali prosječan prinos. Proizveli smo 200 kilograma mljevene paprike i ja sam zadovoljan. Ima dosta posla oko same proizvodnje budući da je najprije treba saditi, zatim plijeviti, a onda brati. Potreban je veći broj ljudi pa smo prinuđeni u posao uključiti i susjede. Najveći trošak nam je odlazak u Gložane, u sušaru. Značilo bi nam da sušaru imamo negdje bliže, jer nam se kupovina vlastite sušare ne isplati«, ističe **Zoran Mendān**, navodeći da je proizvodnja paprike isplativa, te da im uz prihod od proizvodnje ratarskih kultura, prihod od njene prodaje dobro dođe u povećanju kućnog proračuna, posebno tijekom zime.

S. D.

Obljetnica ŽPS *Kraljice Bodroga* iz Monoštora

Ljubav bez granica

Ženska pjevačka skupina *Kraljice Bodroga* djeluje u sastavu Kulturno-umjetničkog društva *Bodrog* iz Monoštora. Društvo je osnovano 2001., a *Kraljice* su u okviru udruge formirane 2011. godine

Riječ *kraljice* u identitetskom značenju hrvatskog puka kako u Slavoniji tako i u Vojvodini predstavlja tradicijski običaj kojeg su u raznim, ali veoma sličnim varijacijama izvodile obično ženske osobe mlađe dobi do udaje i vezuje se za blagdan Duhova. Radi se o vjerskom tradicijskom običaju koji je podrazumijevao javno prikazivanje-ophodnju kroz selo mladih žena, djevojčica-djevojaka odjevenih u narodnu nošnju. Ženska pjevačka skupina *Kraljice Bodroga* djeluje u sastavu Kulturno-umjetničkog društva *Bodrog* iz Monoštora. Društvo je osnovano 2001. godine, a *Kraljice* su u okviru udruge formirane deset godina kasnije. Pri odabiru imena ženske pjevačke skupine razmišljalo se o više imena no odabrano je ime *Kraljice Bodroga*, što se u njihovom daljnjem djelovanju pokazalo pravim jer su one stvarno postale »kraljice« – sinonim udruge pa i hrvatske šokačke zajednice, sinonim za uspješnost, kvalitetu, istrajnost, originalnost... kako u promicanju pjevanja tradicijskih napjeva bilo da se oni vežu za svjetovne ili duhovne napjeve, ali i u čuvanju tradicijske baštine od nošnje do običaja.

Pjesme bez notnih zapisa

Danas biti *Kraljica Bodroga* znači imati ljubav bez granica za pjesmu, nošnju i običaje pa povrh toga imati i vremena i spremnosti da se sve to predstavi u svim prigodnim situacijama kako u mjestu tako u Vojvodini – Srbiji ali i izvan nje. *Kraljice* su svojim radom izvukle iz zaborava mnoge pjesme za koje ne postoje ni notni zapisi, a što se naročito odnosi na pjesme duhovnog karaktera. Značajno je reći

da su danas *Kraljice* nositeljice većine pjevačkih programa u crkvi sv. Petra i Pavla u Monoštoru. Prepoznavši kvalitetu pjevanja u Monoštoru tadašnji predsjedavajući Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost *Ivan Antunović* u Subotici mons. **Andrija Kopilović** uz Upravni odbor KUD-a Hrvata *Bodrog* i uz suglasnost osobenih čuvarica marijanske pjesme tada još neslužbene pjevačke skupine utemeljili su 2006. godine Festival marijanskog pučkog pjevanja. Festival je postao zaštitni znak monoštorske crkve sv. Petra i Pavla, a isto tako i KUD-a Hrvata *Bodrog* te od osnutka nije bilo prekida u njegovom organiziranju. Danas festival ima međunarodni karakter te svake godine na njemu nastupaju najpoznatije pjevačke skupine koje štiju marijansku pučku pjesmu. Na ovom festivalu nastupale su sve najpoznatije pjevačke skupine koje pjevaju marijanske pučke pjesme kako iz Vojvodine-Srbije tako iz Mađarske i

Hrvatske. Glavna značajka ovog festivala što se tiče izvođača je da oni moraju biti odjeveni u svoju izvornu nošnju te da se pjeva isključivo a-capela. Svaki festival ima posebnu, drugu tematiku, nastupi su ograničeni dužinom pjesama i brojnosti izvođača.

Traju i trajat će

Osim Marijanskog pučkog festivala, *Kraljice* su glavni oslonac u organizaciji svih manifestacija koje organizira udruga bilo da se radi o programima u Monoštoru ili gostovanjima. *Kraljice* su izdale dva nosača zvuka – *Faljen Isus*, *Divice* i *Alaj piva Šokica*.

Jubilej – 10 godina od osnutka Ženske pjevačke skupine *Kraljice Bodroga* su obilježile svečanim koncertom 30. listopada u domu kulture u Monoštoru, a program je organiziran kao dio proslave *Zavitnog dana* koji se također svake godine održava u ovome mjestu. Svoju ljubav prema pjesmi i identitetskoj baštini na ovoj proslavi *Kraljice* su prikazale prvo kroz prikazivanja običaja *kraljice* s pjesma-

ma koje obilježavaju ovaj običaj, a zatim običajima *igranka* i *rakija*. Nakon toga otpjevale su pjesme *Klada* i *Zvezdice Danice*, za koje se može reći da su njihovi zaštitni znaci i pjesme koje se rijetko ili nikako sreću u repertoaru drugih pjevačkih skupina. Nakon toga izvele su miks dalmatinskih i slavonskih pjesama. Koncert su pred punom dvoranom Doma kulture završile pjesmom *Kraljica si moja ti*. Na koncertu su nastupili i muška pjevačka skupina *Bodroški bečari*, dječja skupina udruge te tamburaški orkestar Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevački pisama* iz Subotice. Koncert je bio potvrda i kruna njihovog višegodišnjeg rada *Kraljica Bodroga*, te je još jedanput pokazao da se hrvatska zajednica ima čime dičiti. Od osnutka *Kraljice Bodroga* vodi **Anita Đipanov-Marijanović**, ali se može reći da su na različite načine na rad *Kraljica* ostavile značajan trag pokojne **Katica Pašić** i **Marija Turkalj**. Gdje god bile, ponosne, uspravne, nasmijane, *opravite* u šokačko *ruvo*, glasovno moćne, na ponos Šokadiji, Monoštoru i cjelokupnom hrvatskom puka *Kraljice* traju i trajat će.

Ž. Š.

Večer svetaca u Subotici

Znamo li što slavimo?

U oči svetkovine Svih svetih, 31. listopada, u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici devetu godinu zaredom organizirana je *Večer svetaca* ili *Holywin*. Budući da je ova godina proglašena godinom svetog Josipa, izbor je bio jasan.

Animatori Subotičkog oratorija dio ove predstave izvodili su na ljetnom oratoriju kako bi djeci približili život sv. Josipa. Predstava koju je priredio i prvi puta izveo *Pastoral mladih* Zagrebačke nadbiskupije za *Holywin* 2017. godine sada je prvi puta u cijelost izvedena na subotičkom *Holywinu*.

Otac Svete obitelji

Mladi Subotičkog oratorija u suradnji s mladima s vjeronauka u Franjevačkoj crkvi i iz župe Marija Majke Crkve pripremili su i izveli predstavu o životu sv. Josipa. Budući da je spomenuta župa, odnosno mladi te župne zajednice bili pokretači *Holywina*, te da su i prijašnjih godina sudjelovali u organiziranju i izvedbi predstava, nazočnima se obratio sadašnji župnik ove župe vlč. **Željko Šipek**.

»Zahvalan sam svima koji su na bilo koji način pridonijeli da se ova predstava pripremi, napose mladima Subotičkog oratorija koji su ove godine učinili velika čuda po mnogim našim župama i usudio bih se reći vratili djecu na župe. S obzirom na to da smo u godini sv. Josipa, nekako je bilo za očekivati da ćemo njega i predstaviti u noći svetaca. Vjerujem da znamo da je sv. Josip bio od Boga postavljen za oca Svete obitelji. Bio je muž Bogorodice Marije i pred državnim i crkvenim zakonom otac

Isusov«, podsjetio je vlč. Šipek i napomenuo kako iz svetoga pisma, iz raznih životnih Josipovih situacija zaključujemo da je bio tih, šutljiv, povučen, miran, jednostavan, ponizan čovjek. Također, napomenuo je kako se često po ljudskim mjerilima cijeni čovjek posve drugim svojstvima, a ne po skromnosti i poniznosti. Bog drugačije misli i ocjenjuje. On je htio da glava njegove Božje obitelji bude upravo tih, šutljiv, ponizan čovjek.

U ulozi redateljice prvi puta našla se mlada animatorica Subotičkog oratorija **Katarina Ivković Ivandekić**, koja je bila zadužena za ovu predstavu na oratoriju, no tada u kraćoj formi i prilagođenoj djeci.

»Tada mi je voditeljica oratorija **Vedrana Cvijin** predložila kako bih mogla ovo pripremiti i za *Holywin*, na što sam pristala. Okupila sam animatore i mlade s vjeronauka koji su bili raspoloženi za to. Za predstavu smo se intenzivno pripremali oko mjesec dana i na početku sam mislila kako će to sve ići jednostavno, ali što smo više odmicali shvatila sam da ima puno više posla od onoga što sam mislila. Bilo je stresno, ali imala sam podršku glumaca i zapravo svi oni su sami željeli sudjelovati u tome. Teško nam je bilo uskladiti probe, jer svi imaju razne obveze oko škole i drugih aktivnosti. Na kraju mogu

reći da sam zadovoljna. Ovo je jedno novo i rekla bih veliko iskustvo za mene», kaže Katarina Ivaković Ivandekić.

Okupljeni oko istoga

Mladi su se i ovoga puta pokazali u najboljem svjetlu. Bila je ovo sjajna predstava iz koje ne samo da su mladi koji su glumili mogli puno toga naučiti, nego i svi nazočni, kojih je bilo svih uzrasta, od male djece do baka i djedova. Svi skupljeni oko istoga – svetaca.

Tako se u ulozi sv. Josipa našao sjajan i poznati recitator **Ivan Huska**, a oko sebe je imao sjajnu ekipu prijatelja. U predstavi su glumili: **Dragana Musin** (Marija), **Vedran Peić** (Josipov otac Jakov i pastir), **Andrija Huska** (Isus i Zaharija), **Tomislav Huska** (farizej i pastir), **Sara Uršal** (sluškinja i žena), **Karlo Kujundžić** i **Ines Vojnić** (djeca – Jošua i Sara), **Vladimir Bunford** i **Dejan Radaković** (trgovci), **Terezija Sekereš** (Elizabeta – Zaharijina žena), **Katarina Ivaković Ivandekić** (Ana i žena), **Jasmina Vukov** (Seba i žena), **Matej Katić** (Keofa), **Josip Šarčević** (pastir), dok su se u ulozi žena našle još i **Barbara Piu-ković**, **Jasmina Ivaković Ivandekić** i **Marija Milodanović**. Za scenografiju se pobrinuo **Kristijan Milanković**, za osvjjetljenje i svjetlosne efekte **Marin Jaramazović**, za glazbenu podlogu **Lucija Vukov** i ozvučenje **Davor Ševčić**. Kostimi za predstavu su posuđeni iz raznih su-botičkih župa.

Ono što možemo zaključiti gledajući ovu mladost na sceni jest da su osim proba i očitog rada mladi ovo vrijeme iskoristiti i za druženje, bolje upoznavanje i jačanje postojećeg prijateljstva.

Kako bi ovom predstavom pomogli i drugima, mladi su odlučili umjesto ulaznica prikupljati dobrovoljni prilog koji će biti proslijeđen misijama.

Valja se podsjetiti kako je *Večer svetaca (Holywin)* nastala kao odgovor na marketinški popularnu *Noć vještica (Halloween)*, koja je izravno suprotstavljena katoličkoj tradiciji, a dvorana koja je bila ispunjena do posljednjeg mjesta pokazatelj je koliko nam je potreban ovakav sadržaj, te da katolici ovoga grada znaju što se slavi na svetkovinu Svih svetih.

Ž. V.

Naši gospodarstvenici (LXV.)

Zagrizi, pa osjeti razliku

Jabuka se više ne gleda ni je li ukusna, sočna, zdrava, nego samo treba biti ekstra klasa, što krupnija, pa i ne mora sličiti jabuci * Cijena jabuke se sada kreće od 20 do 30 eurocenta

Naša ovojedna priča o gospodarstvenicima ne vodi nas u bajkovitu priču o voćarstvu nego naprotiv, u surovu svakidašnjicu s kojom se susreću voćari. Zasadi jabuka na poljoprivrednom gospodarstvu **Antuna Tumbasa** iz Tavankuta bili su naša destinacija.

Slasni plodovi i iz ovoga voćnjaka, u kojemu su najmlađi zasadi stari tri godine, a najstariji 30 godina, završit će na ruskom tržištu, i to u postotku od čak 90 posto. No, da bi oni mogli na bilo koje tržište, potrebno je godinu dana brige i rada.

Počeci koji su donosili

»U voćarstvo smo ušli stjecajem okolnosti. Istini za volju, nisam baš jako želio ovo raditi, ali nakon očeve smrti donio sam odluku baviti se time. Nisam siguran da sam dobro postupio, ali sada nema nazad. Ili ćeš raditi i napredovati ili se nemoj time ni baviti. Radio sam na Otvorenom sveučilištu u Subotici kao predavač na obuci za računala, a onda su došle devedesete i činjenica da su plaće bile nikakve natjerala me je da se upustim u voćarstvo misleći kako ću raditi za sebe i imati onoliko koliko budem radio. Otkaz sam dao 1992. godine i u to

vrijeme baviti se voćarstvom je bilo rentabilno. Moglo se od toga živjeti. Počeli smo s jutrom-dva i došli smo do 15 jutara voćnjaka. Sve smo sami kupovali iz sredstava koje je donio voćnjak. Danas se ne može zamisliti da iz tih sredstava ulažeš i proširuješ ili obnavljaš«, priča nam Antun Tumbas i pojašnjava kako on više nema niti ambicije, a ni potrebe za tim.

»Djeca, **Marina i Tomislav** su u inozemstvu i neće se baviti ovim poslom. Oni su izabrali svoj životni put, a mi smo izabrali svoj i ovo guramo«, dodaje supruga **Mira**, koja je po struci diplomirani građevinski inženjer te radi kao profesorica građevinskih predmeta u srednjoj Politehničkoj školi u Subotici.

Kad god joj obveze oko posla i kuće dozvoljavaju i ona je u voćnjaku, a kako je sama rekla, najviše pomaže oko berbe jabuka, te tijekom ljeta i berbe bresaka, koje također imaju u manjoj količini.

Zahtjevi veći, cijena manja

Među redovima zasada jabuka redaju se starije sorte: *ajdared, granny smith, jonagold, zlatni delišes*, te novije: *red chif, pink lady* koja se prodaje i pod drugim nazivima, *gala*... Kada je u pitanju potražnja, tek tu, kako je rekao sugovornik, nema pravila.

»Kod potražnje sve ovisi od tržišta i momenta prodaje. Često je nelogična situacija, traži se ona vrsta jabuke koja još nije skroz sazrela, a ona koja je zrela u tom momentu nema tržište. Velika većina, zapravo skoro sve, ide za izvoz u Rusiju. Ono što ostane od konzumne jabuke ide na prodaju, a industrijska jabuka ide u preradu

– za sok ili rakiju«, priča sugovornik koji je jedan od 18 osnivača Voćarske zadruge Vočko.

Po riječima sugovornika, cijena jabuke je drastično pala.

»Kada smo se počeli baviti ovim poslom, cijena konzumne jabuke je bila marka i dvadeset pfeninga po kilogramu što bi sada prevedeno u eure bilo jedan euro, a o tome danas ne možemo niti sanjati. Cijena jabuke se sada kreće od 20 do 30 eurocenta. Sve je poskupjelo, nafta, umjetna gnojiva..., a cijena proizvoda ide dolje«, ističe Tumbas.

Voćari su u dilemi i što proizvoditi: industrijsku jabuku, čija je cijena po kilogramu 10 dinara, ili konzumnu koja košta od 25 do 35 dinara. Kada se pogleda koliko se ulaže u berbu i da je manje zahtjevno proizvesti industrijsku jabuku, onda je pitanje ima li smisla proizvoditi konzumnu, čija bi realna cijena bila oko 50 dinara.

Pomoć od države koju dobivaju voćari je 4.000 dinara po hektaru. Tu je i početak i kraj. O vremenskim uvjetima i nepogodama ne vrijedi niti pričati. Nema nikakve nadoknade, a temperature ispod ničice su i ove godine odnijele svoje, te tako neke sorte *jonagolda* uopće nemaju ploda. Situacija kod izvoza također nije zavidna. Kada roba, odnosno jabuka, prođe kontrolu i granicu, onda slijede zamjerke, reklamacije, a po kojoj cijeni će biti prodana ne zna se do posljednjeg dana. Nažalost, kako je Tumbas rekao, jabuka se više ne gleda ni je li ukusna, sočna, zdrava, nego samo treba biti ekstra klasa, što krupnija, pa i ne mora sličiti jabuci. Pojašnjenja radi, prva klasa jabuke mora imati promjer minimum 7 cm.

Muke oko berbe

Kad smo kod zdravlja, dotakli smo se i neizbježnog špricanja ove voćke, koje se ipak mora obaviti. Po riječima sugovornika sve se redovito prati i kontrolira, no kako je pojasnio do većeg broja špricanja dolazi zbog vrlo uskog kruga djelovanja sredstava.

»Špricati se mora više puta i to u određenom periodu, nekada su i sati u pitanju. Mislim da su današnja sredstva daleko manje štetna za ljude nego ranije. Više se o tome vodi računa. Osobito se sve provjerava kod izvoza. Imamo našeg zaštitara, koji vodi brigu o tome, jer na granici fitofarmacija radi potrebne analize i da nije sve

po propisima ne bi jabuke prošle granicu«, pojašavanja Tumbas.

Kroz razgovor dotakli smo se i mehanizacije, priključnih strojeva, viljuškara, a kao najveći problem u proizvodnji jabuke pojasnili su da je to sama berba. Ne zato što je prezahtjevna, nego jer nema ljudi koji žele raditi, a pri tom paziti na plod koji je godinu dana čuvan. Da bi uspjeli sve obrati na vrijeme u ovih mjesec-dva dana, potrebno im je oko 20 ljudi, a kako su rekli bude ih 5-6. Satnica za berbu jabuka je od 250 do 300 dinara, a plaćen je i putni trošak.

»Radna snaga je, rekla bih, posebna tema. Jednostavno nema ljudi koji žele raditi. Nešto što je godinu dana paženo, maženo, zalivano i čuvano, zahtijeva i takvo branje kako bi se plod sačuvao do prodaje. Kriteriji za izvoz

su više nego rigorozni«, pojašnjava supruga Mira, a Antun nam pojašnjava kako imaju dvoje stalno uposlenih radnika koji su tu već više od 15 godina.

Također, pojasnio nam je kako je sljedeća ozbiljna stavka kada je u pitanju održavanje sadnica rezidba istih, koja započinje odmah nakon berbe u prosincu ili siječnju i traje sve do ožujka.

Bez obzira na sve probleme, brige, poslove, Antuna ćete svakog jutra od 5-pola 6 zateći u voćnjaku, i to u pripremi onoga što je potrebno za rad. Radnike će dočekati skuhan kava, koja je po njegovim riječima protokol već 20 godina i sada se ne može mijenjati. Kako nam je i sam rekao, dok može će raditi, a jedini veliki planovi za budućnost su mu otići u mirovinu i uživati u zasluženom odmoru. Mada, nismo sigurni hoće li Antun moći odmarati. Vrijeme će pokazati.

Ž. V.

Dražen Prčić u Tavankutu

TAVANKUT – Prošloga četvrtka, 28. listopada, u prostorijama Mjesne zajednice Tavankut održana je promocija knjiga *Subotica – Priča o fotografiji* i *Advokat subotičkog pisca Dražena Prčića*. Uvod u ovu svojevrsnu promociju – tribinu, jer su posjetitelji uzeli udjela u diskusiji, bilo je nekoliko priča iz knjige *Subotica – Priča o fotografiji* u kojima se izravno spominje Tavankut. Obje promovirane knjige su, uz povijesni roman *Hovacki Bačka 1901 – 1939* i knjigu u pripremi *Subotica – Priča o fotografiji 2*, dio tzv. subotičke tetralogije kojom Prčić daje hommage brojnim povijesnim događanjima i ljudima koji su živjeli i stvarali u Subotici od vremena Austro-Ugarske monarhije do početka Drugog svjetskog rata.

Vizin i Repić na Kolarcu

BEOGRAD – Orguljaš **Kornelije Vizin** i pijanistica **Maja Repić** održali su u nedjelju, 31. listopada, matine koncert u Velikoj dvorani Kolarčeve zadužbine u Beogradu, u okviru ciklusa *Beogradske promenade*.

Vizinov koncertni repertoar čine skladbe orguljaške literature od srednjeg vijeka, baroka, klasicizma, romantizma, a težište njegovog užeg interesa su djela francuske romantike i moderne. Na čuvenom Kolarcu predstavio se djelima **Demaresta**, **Debussyja**, **Commettea**, **Scotta**, **Ebena** i **Dupréa**.

DRIM-fest u Subotici

SUBOTICA - I. međunarodni amaterski festival drame DRIM-fest, u organizaciji HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice, bit će održan 5. i 6. studenoga u dvorani Centra. Prvog festivalskoga dana, u petak, 5. studenoga, na program su dvije predstave. U 18 sati bit će igrana komedija *Džandrljivi muž, komentari* Dramske sekcije *Velimir Sandić Veljko* iz Doma kulture Sivač, a u 20 sati na programu je komedija *Tvrđica* Teatra *Fedra* iz Bugojna.

Sutradan, u subotu, 6. studenoga, bit će igrane također dvije predstave. U 18 sati na programu je komedija *Oporuka* HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora, dok će od 20 sati publika moći pogledati komediju *Ne očajavajte nikad* Pozorišta *Dragoljub Milosavljević Gula* iz Petrovca na Mlavi.

Ulaz je besplatan.

Zašto pričamo priče?

SUBOTICA – U iduću nedjelju, 14. studenoga, u Klubu HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici bit će održan razgovor s dramaturgom **Dejanom Prčićem** na temu *Zašto pričamo priče?* Svjedoci smo ekspanzije serijskog programa u domaćim i inozemnim produkcijama, te smo se zapitali tko to danas priča priče, što razlikuje dobru od loše priče i kako to utječe na naš identitet. U teoriji i na odabranim

primjerima poput serija *TheLeftovers*, *Porodica* i *Undone* bit će razgovarano o formiranju kritičke svijesti i mogućnosti razumijevanja kao posljedici življenja kroz priče.

Dejan Prčić je diplomirao i masterirao na Fakultetu dramskih umjetnosti u Beogradu na Katedri za dramaturgiju. Kao dramaturg radio je na predstavama, radio drama, kratkometražnim filmovima i serijama. Radi kao urednik internetske stranice *Filmoskopija* pri Filmskom centru Srbije, piše i recenzije TV serija za časopis *Kužiš*. Početak je u 19 sati, a ulaz je besplatan.

NIU Hrvatska riječ: Poziv za slanje rukopisa!

Nakladničko vijeće NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice objavilo je javni poziv za neobjavljene rukopise književnih autora iz Srbije koji stvaraju na standardnom hrvatskom jeziku ili dijalektalnim govorima Hrvata. O uvrštenju rukopisa u nakladnički plan *Hrvatske riječi* za iduću, 2022. godinu odlučivat će peteročlano Nakladničko vijeće. Rok za slanje rukopisa je 31. prosinca 2021. godine. Rukopise je potrebno poslati u elektroničkom formatu (MS Word) na e-mail: naklada@hrvatskarijec.rs. Poslani rukopisi se ne vraćaju.

Javni poziv za priznanja HNV-a

Hrvatsko nacionalno vijeće objavilo je Javni poziv za podnošenje prijedloga za dodjelu priznanja Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji za 2021. godinu. Poziv se upućuje za dodjelu sljedećih priznanja: priznanje **Ban Josip Jelačić** za društveni rad u hrvatskoj zajednici; priznanje **Dr. Josip Andrić** za doprinos hrvatskoj kulturi i priznanje **Pajo Kujundžić** za doprinos obrazovanju na hrvatskom jeziku.

Uz obrazloženi prijedlog za dodjelu priznanja na hrvatskome jeziku u pisanom obliku, potrebno je dostaviti dokumentaciju kojom se dokazuju navodi iz prijedloga, te kratak životopis predloženoga kandidata. Podnositelji prijedloga mogu biti sve pravne i fizičke osobe.

Prijedlozi se dostavljaju putem preporučene poštanske pošiljke ili osobno u zatvorenoj kuverti na adresu: Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji, Preradovićeve br. 13, 24000 Subotica, s naznakom »Za javni poziv za dodjelu priznanja«.

Rok za dostavljanje prijedloga je najkasnije do 19. studenoga 2021. godine.

Podnesene prijedloge razmotrit će Povjerenstvo za dodjelu priznanja HNV-a i svoje prijedloge za dodjelu priznanja dostaviti Vijeću koje donosi odluku o priznanjima.

Imena dobitnika priznanja biti će objavljena u listu *Hrvatska riječ*, na internetskim stranicama Vijeća i ZKVH-a, te drugim sredstvima javnoga priopćavanja.

Priznanja će biti svečano uručena 15. prosinca 2021. godine na obilježavanju praznika hrvatske zajednice u Srbiji.

Priručje: Vladimir Nimčević

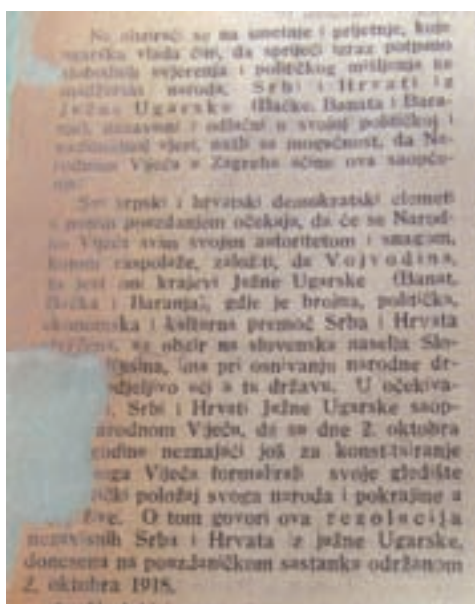
Iz starog tiska

Rezolucija Srba i Hrvata iz južne Ugarske, krštenje trojki u Somboru

30. listopada 1919. – Neven piše da je **Lazar Stipić** podnio ostavku na mjesto urednika toga lista. Umjesto njega to mjesto su preuzimali kanonik **Ilija Kujundžić** i liječnik **Bela Ostrogonac**. Također javlja da će Stipić uskoro pokrenuti svoj samostalni list.

31. listopada 1918. – Zagrebačke *Novine* donose tekst rezolucije (odluke) neovisnih Srba i Hrvata iz južne Ugarske (Bačke, Banata i Baranje), koja je donesena na po-

uzdaničkom sastanku u Subotici 2. listopada. Potpisnici rezolucije (od kojih su poznati samo tajnik Matice srpske **Tihomir Ostojić** i somborski skladatelj **Petar Konjović**) »žele, da se između Narodnog Vijeća i srpskih i hrvatskih demokratskih elemenata južne Ugarske, u čije ime govore, postavi veza tako, da su Srbi i Hrvati u Ugarskoj zastupani u Narodnom Vijeću«.

1. studenoga 1873. – *Subotički glasnik*, glasilo **Dečkove** stranke, ponovno piše loše o subotičkom gradonačelniku **Ivanu Mukiću**. »Naša varoš sunovrat idje u siromaštvo od to doba od kako je gradonačelnik g. Ivan Mukić, i to sotog što već od naravne gluposti ne razumi ništa«.

1. studenoga 1919. – Neven piše da je u Suboticu prispio i zauzeo svoje mjesto novoimenovani državni učitelj **Aleksandar Mikić**. U pitanju je otac čuvenog jugoslavenskog atletičara i zapovjednika Subotičkog partizanskog odreda **Jovana Mikića**. O Aleksandru Mikiću je srpski publicist **Toša Iskruljev** pisao u *Jugoslavenskom dnevniku* od 21. listopada 1931: »On je po plemenskim osjećajima Hrvat, žena mu je Srkinja, po zanimanju učiteljica. On je kao učitelj prije rata pa sve do oslobođenja

ovdje proveo cvijet mladosti života svog. On se nikad nije ogrješio kao Slaven i prema Srbima je bio uvijek korektan. Sa Srbima je stalno bio u društvu i za vrijeme rata je uvijek šušкао u korist oslobođenja. On je odlazio i u katoličku i u srpsku crkvu, i štoviše, on je u srpskoj crkvi čak i pojava. Njega se cijela srpska inteligencija u Opovu i danas s najvećim poštovanjem sjeća«.

2. studenoga 1973. – *Subotičke novine* pišu da je na sjednici Aktiva saveza komunista KUD-a *Bunjevačko kolo* odlučeno da se iz Društva isključi **Gustika Matković**, slikar. »Nepokolebljiv je stav komunista ovog Društva da ni jedan član Matice hrvatske ne može biti član Bunjevačkog kola i Aktiva SK pri ovom društvu«, glasilo je obrazloženje.

3. studenoga 1939. – *Subotičke novine* pišu da je **Petar Pekić**, poznati hrvatski književnik iz Subotice, boravio kratko vrijeme u Monoštoru. Prikupljao je podatke za planirano djelo. Pohodio je sva mjesta u zapadnom kutu Bačke, a iz Monoštora je otputovao natrag u Suboticu. Svuda je ljubazno bio primljen.

4. studenoga 1938. – *Subotičke novine* pišu da je **Blaško Rajić** odbio ponuđeno mjesto počasnog predsjednika Odbora za proslavu 20. godišnjice oslobođenja i ujedinjenja u Subotici. Također javljaju da se tiska novo povijesno djelo **Petra Pekića** pod naslovom *Povijest Vojvodine*, gdje će naročito opširno biti prikazano doba od 1918. do potpisivanja Trianonskog ugovora.

5. studenoga 1943. – *Naše novine* pišu da je 31. listopada na dan Krista Kralja obavljeno krštenje novorođenih trojki **Paje Vujevića** iz Lemeša i **Marije Barak** iz Sombora. Po želji roditelja kumstva se pri krštenju prihvatilo HKD *Mirosljub* u Somboru. Kumovi su bili predsjednik društva **Antun Matarić**, potpredsjednik **Josip Kolić** i pročelnik **Stipan Periškić**. Jedno dojenče dobilo je ime **Stjepan-Antun**, drugo **Martin-Zvonimir**, a treće **Andrija-Tomislav**. U društvenim prostorijama HKD-a *Mirosljub* roditelji su primili manje poklone, od kojih su najvažnije tri štedne knjižice (po jedna za svakog mališana).

Smotra hrvatskog filma u Beogradu

Najnovija dostignuća hrvatske kinematografije

Program su činila istaknuta i nagrađivana ostvarenja najnovije produkcije u domeni igranog, dokumentarnog i kratkog filma, uz hommage doajenu filmske montaže Andriji Zafranoviću

Zajednica Hrvata Beograda *Tin Ujević* pokrenula je 2019., u suradnji s Jugoslovenskom kinotekom, Smotru hrvatskog filma u Beogradu, koja za cilj ima da se ovdašnja javnost, posebice hrvatska manjina, bolje upozna s najnovijim dostignućima u hrvatskoj kinematografiji, te da se unaprijedi uzajamna regionalna suradnja na polju umjetnosti i kulture. Ovogodišnje, treće izdanje Smotre održano je od 1. do 4. studenoga, a sadržavalo je bogat program.

»Cilj Smotre hrvatskog filma u Beogradu je promocija istaknutih i nagrađivanih filmova najnovije hrvatske produkcije u domeni kratkog, dokumentarnog i igranog filma, autora i autorica te hrvatske filmske kulture u cjelini. Vjerujemo da će ovako zamišljena smotra omogućiti veću vidljivost hrvatske nacionalne manjine u Srbiji, te pridonijeti promociji hrvatske kulture na prostoru Srbije i čitave regije. Osnovni kriterij kojim se vodimo pri selekciji jest da filmovi budu kulturalno relevantni, duhoviti i umjetnički vrijedni, te da se uključe i manje vidljivi žanrovi, kao što su kratki igrani, eksperimentalni i animirani film«, kaže koselektorka Smotre, filmologinja dr. sc. **Ivana Kronja**.

Hommage Andriji Zafranoviću

U središtu prvog programskoga dana bio je hommage nedavno preminulom doajenu filmske montaže **Andriji Zafranoviću** (1949. – 2021.) uz projekciju filma *Večernja zvona* (1986) kojega je režirao njegov brat **Lordan Zafranović**. Andrija je bio jedan od cjenjenijih jugoslavenskih filmskih montažera, a montirao je preko 150 filmova. Suradivao je s nizom poznatih redatelja poput **Emira Kusturice** i **Rajka Grlića**, a za filmove *Kraljevski voz*, *Balkanski špijun* i *Večernja zvona*, dobio je u Puli tri *Zlatne arene*.

O Zafranoviću su govorili filmologinja i koselektorka SHF-a dr. sc. **Ivana Kronja**, filmski i TV montažer i profesor na Akademiji umjetnosti **Aleksandar Popović**

i filmski kritičar i selektor Festivala europskog filma Palić **Nenad Dukić**.

Prvoga dana prikazan je i dugometražni dokumentarni film *Granice* u režiji **Bojana Bojića**. Autor je poznat po putovanjima, a njegov najnoviji film prikazuje misiju kajakarenja Savom dugo 460 kilometara. Film se bazira na autorovoj introspekciji i promišljanju o rijeci gdje je imao priliku upoznati posve različite ljude. Prve večeri prikazan je i kratki igrni film *Kraljina* **Saše Poštića**.

Nagrađivani filmovi

Svečano otvaranje Smotre u utorak obilježila je projekcija povijesnog filma **Milana Trenca** *Ribanje i ribarsko prigovaranje*, ovjenčano trima *Zlatnim arenama* u Puli prošle godine. Radnja prati pjesnika i pustolova **Petra Hektorovića (Rade Šerbedžija)** koji provodi tri dana u društvu dvojice lokalnih ribara, Paskoja i Nikole. Tijekom putovanja scene stvarnosti izmjenjuju se s pjesnikovim snovima i vizijama te sjećanjima na njegovu mladenačku ljubav. Inače, Smotru je otvorila ministrica za kulturu Veleposlanstva Hrvatske u Beogradu **Gordana Vranicki-Kralj**.

Drugi i treći dan donijeli su i manju retrospektivu riječkoga dokumentarista **Bernardina Modrića**, publika je imala prilike pogledati njegove filmove: *Az*, *Branko pri-*

 Mare

divkom Fučić (o najuglednijem hrvatskom istraživaču glagoljice i freskoslikarstva), *Janko Polić Kamov ili vitez crne psovke* i *Dugosvirajući rock*. Također, prikazan je i dokumentarac *Od tada ovdje* **Slavice Šnur**, kratki igrani *U šumi* **Sare Grgurić** te dva ostvarenja autorice iz Srbije **Branke Bešević Gajić** – kratki eksperimentalni *My Corona* i kratki igrani *Odluka* koji se bavi uzrocima i posljedicama partnerskog nasilja.

Od novijih cjelovečernih filmova, koji ipak imaju najbolju recepciju kod publike, prikazana je drama *Mare* **Andree Štake** s **Marijom Škaričić** u glavnoj ulozi koja »vješto rastvara slojeve ženskog identiteta u malenom hrvatskom gradu«, dok je smotru zatvorio *Plavi cvijet* **Zrinka Ogresta**. Ovaj film je trijumfirao ljetos u Puli, osvojivši Nagradu za najbolji film te *Zlatne arene* za najboljeg reditelja i najbolju glavnu žensku ulogu **Vanji Čirić**. Radnja prati srednjovječnu službenicu Mirjanu, zaposlenu u tvornici konca, i njezinu borbu za komadićem sreće.

»Ovaj film ne jaše na trendovskom valu priča u kojima su žene proganjane, ugnjetavane, mučene i tako dalje. Ovdje moram istaknuti da su to problemi koje ja duboko respektiram i da se svaki normalan zalaže za normalne ljudske odnose i da žene takve stvari ne trpe, ali mi se čini da je, osobito u filmu, to postala moda. Često se kalkulira i misli da se s takvim temama i sadržajima negde može bolje proći. U tom smislu *Plavi cvijet* je na neki način, konzervativniji, on se bavi sadržajno ženom i ženskim odnosima, onim što, ja mislim, mi kao ljudi jesmo, bavi se vječnim temama«, izjavio je Ogresta ranije za naš tjednik.

Jake filmske veze

Predsjednik ZHB-a **Tin Ujević** i koselektor Smotre **Stipe Ercegović** ističe kako im je važno održati kontinuitet manifestacije, budući da ju već drugu godinu održavaju u nepovoljnim korona uvjetima. Na smotri je prikazan i

njegov igrano-dokumentarni film *Srijem, u vremenu i prostoru* iz 2006. godine.

»Epidemiološka situacija utječe i na posjećenost. Do sada smo imali odlične, nagrađivane filmove i zanimljive goste. Recimo, ranijih godina to je bio redatelj **Tomislav Žaja**, poznati nogometaš **Ivan Gudelj** i još neki ljudi iz svijeta sporta, glumac i producent **Lazar Ristovski**... Ove je godine trebao doći i poznati redatelj Lordan Zafranović, ali je odustao zbog zdravstvenih razloga. Na festivalima ali i kinima u Srbiji zapaženo je prisustvo hrvatskog filma. Rade se i brojne srpsko-hrvatske koprodukcije. Neki hrvatski filmovi tu imaju i svoje regionalne premijere, recimo na beogradskom FEST-u. Hrvatski i srpski film i kulturu

spaja puno toga, zajednička povijest, jezik. Kad su ranije htjeli titlovati srpski film za publiku u Hrvatskoj, to se pokazalo apsurdnim«, kaže Ercegović.

Dodaje i kako je Smotra prepoznata u filmskom svijetu.

»Potporu nam pružaju Jugoslovenska kinoteka i Hrvatski audiovizualni centar (HAVC), ali i Središnji državni ured za Hrvate izvan Hrvatske i Veleposlanstvo Hrvatske

 Ribanje i ribarsko prigovaranje

u Beogradu. Zahvaljujemo se autorima i producentima filmova. Također, i sama udruga **Tin Ujević** će nastaviti producirati filmove o znamenitim Hrvatima u Srbiji i njihovim ostvarenjima, kao što smo radili film o **Ilji Okrugiću Srijemcu** ili o spomenicima hrvatskih kipara u Srbiji. Velika je kulturna ostavština Hrvata u glavnom gradu Srbije, ali i u ostatku države. Kod realizacije ovih projekata računamo i na pomoć filmske autorice **Branke Bešević Gajić** iz Pančeva koju smo predstavili na ovogodišnjoj smotri. Inače, smotra bi trebala biti održavana krajem lipnja u povodu Dana državnosti Hrvatske, ali smo zbog korone imali pomjeranja«, zaključuje Ercegović.

D. B. P.

Izložba starih vezova u Fondaciji *Matoš* u Beogradu

Dio baštine utkan u platno

Kreativna sekcija Hrvatske čitaonice *Fischer* iz Surčina organizirala je od 22. do 24. listopada u prostoru Fondacije *Antun Gustav Matoš* u Beogradu izložbu starih ručnih radova (s kraja XIX. i od početka XX. stoljeća) pod nazivom *Iz ormara naših baka*. Cilj izložbe bio je predstaviti široj javnosti dio kulturne baštine koju surčinski Hrvati čuvaju kao uspomenu na svoje prabake, bake i majke koje su nekad, u satima odmora od svakodnevice, prenosile na platno svoje najtanjanije osjećaje.

Izložbu je otvorila **Mirjana Bišćević**, supruga veleposlanika Hrvatske u Srbiji **Hidajeta Bišćevića**, a otvaranje su svojim prisustvom uveličali i ministrica za kulturu Veleposlanstva Hrvatske **Gordana Vranicki-Kralj**, kao i predsjednik UO Fondacije *Matoš* **Mato Princip** koji je, zajedno s upraviteljicom Fondacije **Katicom Naglič**, pozdravio goste.

Gospođa Mirjana Bišćević, svečano otvarajući izložbu, kazala je:

»Neki od vas znaju i imali su prilike vidjeti koliko je truda uloženo u sve ovo što mi danas gledamo. I ja sam puno toga naučila od svoje bake koja je, eto, imala vremena i volje da me nauči, a ja sam imala želju učiti. Neizmjerena mi je čast otvoriti ovu lijepu izložbu i želim vam da uživate u ovim lijepim radovima,

i da možda nekad, vi koji nikad niste vezli, uzmete iglu u ruke i napravite nešto lijepo«.

Voditeljica Kreativne sekcije Hrvatske čitaonice *Fischer* **Veronika Živanović** predstavila je rad sekcije te istaknula da se izložba *Iz ormara naših baka* tradicionalno održava svake jeseni počevši od

2018. godine s namjerom da se od zaborava sačuvaju *smišljanke* utkane u platno, ispisane iglom u vidu ornamenta, slovnihi natpisa i monograma na odjevnim predmetima, kao i onim za svakodnevnu upotrebu i darovnu namjenu. Također je istaknula i prisustvo teme veza u poeziji recitiranjem stihova hrvatskih pjesnika **Augusta Šenoa** i **Dragutina Tadijanovića**, a da je vez i danas inspiracija za pjesmu pokazali su **Irena Obradović** i **Ivica Ljevar**, članovi literarne sekcije Hrvatske čitaonice *Fischer*, čitajući svoje autorske pjesme s ovom temom i temom kreativnosti uopće. Profesor tambure u udruzi *Fischer* **Miloš Prodanović** obogatio je program izabranim melodijama na gitari, a podršku profesionalnog snimanja događaja pružio je **Zoran Milojević**.

Nakon svečanog otvaranja izložbe posjetitelji su uživali u razgledanju vezova u kojima se otkriva narodna, kolektivna duša spletena s individualnim talentom vezilja.

V. Ž. i S. D.

X. Memorijal *Antun Aladžić* u Lemešu

Istrajni u kazališnom amaterizmu

Jedna od redovitih manifestacija HBKUD-a *Lemeš* iz Lemeša je kazališni festival Memorijal *Antun Aladžić*, koji je ove godine održan 10. puta. Kao i prijašnjih godina, u Lemešu je u znaku amaterskih kazališnih predstava bio cijeli listopad. Ove godine gostovala su kazališta iz Tuzle, Sivca, Šida, a uz predstave za odrasle organizatori su se potrudili da se i na ovogodišnjem memorijalu nađe jedna dječja predstava.

Budući da je ove godine bio jubilarni 10. Memorija završna večer, 30. listopada bila je prilika podsjetiti se na **Antuna Aladžića**, glumca koji je u lemeškom kazališnom amaterizmu ostavio značajan trag. Za nešto više od dva desetljeća, koliko je bio aktivan, ostvario je nekoliko značajnih uloga, a kao zaljubljenik u kazalište prihvatio se uloge redatelja, te je na scenu postavio tri komedije – *Žensko prelo*, *U gostima* i posljednju, koja mu je bila najveći izazov, *Stipanova princeza*. Preminuo je u 49. godini, a njegovi glumci nastavili su s izvođenjem *Stipanove princeze*, koja je odi-

grana čak 23 puta. U hrvatskoj udruzi u Lemešu i dalje je aktivna dramska sekcija iako ne toliko brojna kao nekada, ali usprkos tome lemeški glumci amateri uspijevaju za Memorijal na scenu postaviti novu predstavu. I ove godine ostali su vjerni **Marjanu Kišu**, čije tekstove su najšećće igrali. Ovog puta to je komedija *Neću da budem idiot* u režiji **Ilije Ezgere**, uz koga u predstavi igraju **Kristijan Kovač** i **Marija Bagi**.

»Ovu predstavu uradili smo s troje glumaca. Nažalost, takva je danas situacija u kazališnom amaterizmu. Ide se na što jeftinije predstave, a to znači skromna scenografija i malo glumaca. I kod gostovanja organizava se broj koji domaćini mogu primiti. U vrijeme kada smo radili s Antunom Aladžićem bili su bolji uvjeti za amatersko kazalište«, kaže Ezgeta.

»Voljeli smo raditi s Aladžićem, ali prerano nas je napustio. Mi smo pokušali održati kazalište, a koliko smo u tome uspjeli mogu suditi gledatelji«, kaže Kristijan Kovač. Z. V.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019) Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonska razrada lokacije na katastarskoj čestici broj 11000 k. o. Palić, izgradnja skladišta i proizvodnog objekta proizvoda zdrave hrane

(naručitelj projekta »Suncokret«, d.o.o. Hajdukovo)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 12. do 18. studenoga 2021. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je »Arhitop«, d.o.o. Bačka Topola.

Primjedbe i sugestije na planirana rešenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 12. do 18. studenoga 2021.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) obavlja:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Za projekt: »Proizvodni – poslovni – skladišni objekt s pratećim sadržajima«, uveden pod brojem IV-08/I-501-223/2021, a koji se planira na katastarskim česticama 25054, 25053/2, 25053/1, 25052/1, 25052/2, 25051/2 i 25051/1 K. O. Stari grad, Subotica (46.077069°; 19.666421°), podnositelja zahtjeva »Masterplast Proizvodnja« d.o.o., Subotica, Ferenc Bo-drogvária br. 172.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenje/501-223-2021.pdf

»Ne bojte ih se – nego ih grlite...«

1. Revolucija u kojoj ne padaju glave nego se obnavljaju srca – žarišta civilizacije

Ove 2021. godine već peti put slavimo Nedjelju siromaha. Ona se obilježava u nedjelju prije posljednje nedjelje u crkvenoj godini, a to je prije svečanosti Krista Kralja. Kao da nas majka Crkva time želi upozoriti: Krist Kralj ćete primiti na prijelazu u vječnost: »Jesi li sve, pogotovo siromaha, volio mojom ljubavlju?« I što ćemo onda – u tom najsudbonosnijem trenutku života – odgovoriti? Budući, da me je Riječ života pozvala iz ništavila u život, moj posljednji čin na zemaljskom putu može biti samo ODGOVOR na sva pitanja. Sveti otac papa **Franjo** nam je u doslovno dirljivoj poslanici za taj dan ponudio bezbroj nadahnuća. Da u toj »šumi« poruka ne bismo previdjeli glavno »drvo saznanja«, evo vam nekoliko konkretnih prijedloga. Prije tih konkretnih prijedloga pokušajmo se osobno uvjeriti da Isus Krist svojim životom omogućuje nešto zaista revolucionarno: da nas siromaštvo može uvesti u najviše bogatstvo. U bogatstvo osobne i društvene zrelosti. Jer izazov siromaštva može mi pomoći zaživjeti najveću ljubav i u toj pustinji siromaštva da otkrijem najveličanstveniju energiju budućnosti. To potvrđuje povijest tolikih svetaca...

2. Svekolika mudrost: staviti se na pravi put

Tko će naći vremena vrlo pažljivo i sabrano pročitati i promisliti o čitavoj papinoj poslanici? Daj, Bože, da svi to učinimo. A onda... kad je pročitatmo? Bojim se da ćemo ostati tako očarani ljepotom razmišljanja da nećemo naći načina kako dalje postupati. Za to je potrebno:

a.) Papinu poslanicu siromaha treba svagda imati uza se (Mk 14, 7), treba pažljivo proučavati u zajednici; primjerice – u obiteljskoj zajednici, u zajednici župnog pastoralnog vijeća, u zajednici suradnika župnog Caritasa, u redakcijama pojedinih medija itd. U tom krugu treba pronaći konkretne puteve ili načine provođenja poruke.

b.) Kamo sreće kad bi svaka župa u dekanatu pomno proučila bar jednu točku poslanice, a njih ima devet! Kakav divan buket akcijskih programa bi saznao svaki dekanat ako bi komplementarno proučio i konkretizirao svaku od devet točaka i to prihvatio kao dekanatski projekt svjedočenja. To isto trebalo bi važiti za redakciju svakog medija ili redovničku zajednicu, ili neki duhovni pokret... Nikako ne smijemo dozvoliti da – očarani – ostanemo »bez daha«, »bez riječi«, bez čina, bez promjene naših odnosa i načina života.

3. Samo svi zajedno – postajemo Crkva

Pomislmo, braćo i sestre, što bi to značilo kad bi svi dekanati javili biskupiji (ili biskupijskom Caritasu), a sve biskupije središnjem Caritasu – što su konstatirali u zajed-

ničkom proučavanju, što će učiniti, kako provesti program novih aktivnosti, odnosno kakav stav odsad nadalje zauzeti prema čitavoj našoj stvarnosti?! U tom slučaju Katolička Crkva u Srbiji prodisala bi novom snagom Duha Svetog, cirkulacija evanđeoske ljubavi prekrila bi svaki organ mjesne Crkve, svaki kapilar u Tijelu Crkve, a na lice naše zajednice nastanio bi se optimizam uskrsnuća. Tada bismo iskustveno osjetili da je naš preobražaj samo u zajednici, u jedinstvu srca i duše. Već dosad se upravo na području Caritasa najjače očitovala jedna jedinstvena Katolička Crkva u Srbiji. Naša rascjepkanost po kanalima nacionalnosti, obreda ili kulture stvarala bi samo pustinju i smrt...

4. Svjedoče samo vidljiva dobra djela

Papina poruka duboko prosvjetljuje naše umove, motivira našu volju, budi sjećanja na tolike mogućnosti, ali uz to treba voditi konkretnim dobrim djelima...

– Svaki pojedinac, svaka obitelj, svaka zajednica pronaći će mnoštvo načina...

– Ali zašto se ne bismo, primjerice, sjetili naših starih računala, starih mobitela... Mogu li još nekome koristiti? Pojedine dijelove možemo prodati i pomoći siromasima. Tako ćemo očistiti svoj okoliš i obdariti bližnje.

– Ima još puno drugog materijala koji možemo reciklirati, prodati u dijelovima i tako učiniti dvostruko dobro djelo.

– Ako u našoj župi još nema organiziranog ogranka Caritasa, sigurno se mogu sastati tri osobe i napraviti prvi korak: primjerice – organizirati krunicu za siromaha; razgovor o svim mogućnostima, posjet bolesnicima, pitati druge za savjet...

Ukratko, u nedjelju, 14. studenoga ove godine, bit ćemo svi zajedno na svetim misama, u čitanju papine poruke, na Radio Mariji i telefonskim konzultacijama. I držat ćemo se preporuke sv. Ivana Zlatoustog: *Siromaha se ne bojte – nego ih grlite.*

Stanislav Hočevar,
nadbiskup i metropolit beogradski

Biskupsko ređenje i posjet državnim vlastima

Biskupsko ređenje imenovana srijemskog biskupa – koadjutora mons. **Fabijana Svaline** bit će u nedjelju Krista Kralja svega stvorenja 21. studenoga u 11 sati u katedrali sv. Dimitrija, đakona i mučenika u Srijemskoj Mitrovici. Glavni zaređitelj bit će tajnik za odnose s državama Svete Stolice nadbiskup mons. **Paul Richard Gallagher**, a suzaređitelji đakovačko-osječki nadbiskup mons. **Đuro Hranić** i srijemski biskup mons. **Đuro Gašparović**.

Dan nakon što je objavljeno da će nadbiskup Gallagher biti glavni zaređitelj državne vlasti Srbije najavile su pohod ovog visokog vatikanskog predstavnika. Naime, ministar vanjskih poslova Srbije **Nikola Selaković** najavio je dolazak nadbiskupa Gallaghiera 22. studenoga u Beograd u intervjuu koji je dao srpskim *Novostima* kazavši da je nedavno s njime razgovarao u Vatikanu i dodao da će posjet tajnika za odnose s državama biti važan događaj. Upitan o mogućem posjetu pape **Franje** Srbiji Selaković je odgovorio: »Sveta stolica određuje vanjskopolitičku agendu posjeta svog poglavara na temelju komunikacije s dominantnim kršćanskim zajednicama u pojedinim zemljama. To znači da je realizacija papinoga posjeta Srbiji usko povezana s glasom Srpske pravoslavne Crkve. Uvjeran sam da će dvije Crkve komunicirati i razgovarati o tom pitanju«.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Poniznost i iskrenost

Utek nekoliko redaka Markova evanđelja (usp. Mk 12,38-44), u kojima Isus govori o pismoznancima i siromašnoj udovici, krije se poruka i pouka kršćanskoga življenja. Isus nas poučava kako mnogo toga što se nama čini ispravno i Bogu milo, zapravo to nije, te u svjetlu ove pouke trebamo, kao Kristovi svjedoci u svijetu, napraviti zaokret i svome življenju i naviještanju Kristova nauka.

Pismoznanci

Ovonedjeljno obraćanje mnoštvu Isus započinje riječima: »Čuvajte se pismoznanaca!« (Mk 12,38). To upozorenje zapravo je upozorenje na opasnost dvoličnoga života, jer upravo je dvoličnost resila pismoznance. Oni su, kao dobri poznavaoци Božje riječi, umjesto da joj ponizno služe, tražili povlastice i prva mjesta, oholo se uzdizali nad ostalim narodom. Nije upitno njihovo poznavanje Pisma, već njihov stil života koji je odudarao od onoga što su govorili dok su tumačili Božju riječ. Zbog toga ih Isus osuđuje, upozoravajući ostale da se na njih ne ugledaju. Nisu pismoznanci bili moralno loši ljudi, oni su služili u hramu, te marljivo čitali i narodu tumačili riječ Božju, nastojeći vršiti sve što stoji u Zakonu. Ipak, pravili su veliku grešku, jer nisu živjeli za služenje već za vlastitu slavu.

I mi danas, kao oni koji smo odgajani u vjerskom duhu, kao oni koji smo aktivno prisutni u svojoj župnoj zajednici, u velikoj smo opasnosti da postanemo dvolični poput pismoznana. Čovjek zbog svoje ljudske naravi voli slavu, prve redove, iskazanu čast, bez obzira o čemu se radi. Stoga neki baš tu, u župnoj zajednici vide mjesto na kojemu će ostvariti tu svoju potrebu za isticanjem. Koliko god da smo pobožni i revni u vršenju svojih kršćanskih obveza, ne smijemo zaboraviti da je poniznost i služenje ono što je Bogu milo. U tome se ogleda

iskrenost naše pobožnosti i snaga naše vjere i predanosti Kristu. Nikakvo nas znanje niti vrijeme provedeno u nekoj zajednici ne čini boljim i vrjednijim od bilo koga drugog. Znamo već da Bog ne gleda kao čovjek i da je njemu bitno ono što je u srcu, a tu treba naći ljubav prema njemu i bližnjemu koja će nas učiniti njegovim poniznim slugama i iskrenom braćom svima koji se nađu na našem životnome putu. Bog voli one koji djeluju na njegovu slavu i dobro drugog, a ne samo za vlastite interese.

Udovičin primjer

Isus ove nedjelje ističe i primjer udovice koja u hramsku riznicu ubacuje sve što je imala. Njen novčić nije najveći ubačeni iznos, ubacila je najmanji novčić koji je tada bio u opticaju, ali je cijeli njezin imetak, dok su drugi ubacivali ono što im je višak. Ono što nam Isus želi istaknuti kod ove udovice je njena velikodušnost, a ta velikodušnost očituje snagu njezine vjere i pouzdanja u Boga. Dok su drugi dobro proračunali koliko će dati kako ne bi trpjeli njihovi poslovi i kako ne bi osjetili oskudicu, ova žena daje sve što ima, ne premišlja se. Isus je zato ističe kao primjer za nasljedovanje, jer Bogu nije bitna veličina našega dara nego velikodušnost kojom darivamo. U našem daru Bog traži naše srce, nas same. Položaj darovatelja, njegovo bogatstvo, moć i veličina onoga što daruje za Boga je potpuno nevažno. On vrjednuje veličinu srca i čistoću namjere.

U današnjem materijalističkom društvu, kada sve vrijedi onoliko koliko mu je novčana vrijednost, budimo drugačiji od svijeta, budimo velikodušni i iskreni kada darujemo i pomažemo. Pouzdajmo se u Boga, a ne u svoje računicе. Ostanimo ponizni u vršenju svoga kršćanskoga poslanja vođeni jedino brigom živimo li onako kako je Bogu milo.

Bereška kolekcija šokačke nošnje

Etnografski muzej u malom

Milorad Miki Stojnić, predsjednik je Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Berega. Ovu udruhu vodi nekoliko godina, ali je mnogo dulje zaljubljenik i čuvar nošnje i običaja bereških Hrvata Šokaca. I ne samo to – on je i strastveni kolekcionar šokačke nošnje, a u njegovoj zbirci je nekoliko stotina odjevnih komada koje je Milorad prikupio tijekom godina, uglavnom u samom Bregu.

U nošnji od vrtića

Razgovor s njim počinjemo pitanjem kada je prvi puta obukao nošnju. Kaže, bilo je to još u vrtiću za jednu priredbu.

»Neću reći da sam tada prvi puta obukao šokačku nošnju, već su me u nju obukli. I od tada u svakoj prilici bilo da je neka proslava u našoj udruzi, da smo na nekom

gostovanju, smotri... ja sam u našoj bereškoj nošnji«, kaže Miki.

Nekoliko godina kasnije u osnovnoj školi za dan škole priredio je svoju izložbu lutaka obučenih u nošnju koju je uz malu pomoć bake sam i šivao.

»Bio sam član naše udruge i poklopilo se da je to bilo vrijeme kada je udruga zaista bila jaka, bilo nas je puno i jedni druge smo prosto vukli, tako smo izgurali i one prijelomne godine kada mlade umjesto folkloru i tradicije više interesiraju druge stvari. Nije tu bilo pitanja ići ili ne ići na folklor. To je bilo obavezno. U to vrijeme imali smo i mnogo nastupa, uspješno smo prošli sve razine od lokalnog do republičkog natjecanja i to je za nas bio dodatni poticaj«, prisjeća se Miki prijašnjih godina.

Danas vodi udruhu čiji je član još od školskih dana, ali su uvjeti sasvim drugačiji. Mlade je teško privući u udruhu, pa su nositelji aktivnosti stariji članovi *Kranjčevića*.

Prije nekoliko godina uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske kupili su i kuću koju su uredili kao staru berešku, šokačku kuću i kojoj svoj prostor ima i Mikijeva kolekcija nošnji.

Puni šifonjeri

Šokačka kuća postala je pravi etnološki muzej, koju uz namještaj i pokućstvo upotpunjuje i Mikijeva zbirka Šokačke nošnje.

»Nisam ja samo sakupljač naše nošnje već i sam izrađujem neke komade, popravljam oštećene. Događa se da su neki komadi do kojih dođem u takvom stanju da im treba ozbiljna restauracija, nekada je dovoljno samo obično pranje«, kaže Miki.

I u Beregu, kao i u drugim šokačkim kućama očuvale su se nošnje i tradicijska odjeća, ali događa se da tu nošnju više nema tko niti nositi niti čuvati, pa je vlasnici ili prodaju ili jednostavno poklone nekome tko će je sačuvati. Na taj način i Miki u potpunjuje svoju zbirku. Dio onoga što ima je kupio, a dio je dobio.

»Prije nekoliko dana javila mi se žena koja je prodala roditeljsku kuću u Beregu i pozvala me da odnesem sve što je vrijedno od pokućstva, namještaja, nošnje. Događa

se da me samo pozovu da dođem i vidim što bih mogao uzeti od nošnje i često se iznenadim kakvo tradicijsko bogatstvo se čuva na tavanima i u šifonjerima. Ljudi nekada nisu ni svjesni kakvo blago imaju. Neke komade koja sam baš želio skupo sam i platio. Ali ja ću radije novac izdvojiti za to nego za neko svoje drugo zadovoljstvo«, kaže ovaj zaljubljenik u šokačku nošnju.

U zbirci od nekoliko stotina komada sukanja, pregača, vizitli, oplećaka, šubara, rubaca Miki ipak izdvaja kožuh dugih rukava i bez rukava, muške pršnjake, opaklije.

Jedna od želja mu je bila osigurati za udrugu šokačku kuću, a sada mu je želja prirediti fotomonografiju bereške nošnje.

»Etnografski muzej iz Beograda je objavio jedan rad od bereškoj nošnji, razgovarao sam s njima kako se taj tekst može iskoristiti i uz fotografije nošnji uklopiti u jednu fotomonografiju. Da i na taj način ostane sačuvan način na koji se nošnja oblači, jer nekada se znalo kojim godinama i statusu žene priliči koji tip oblačenja, koja nošnja«, kaže Miki.

Njegova zbirka zainteresirala je i etnologe koji su obišli šokačku kuću, što je Mikiju samo dodatni poticaj u naporima da u selu sačuva što više šokačke nošnje.

Z. V.

Piše: Katarina Korponaić

Poznata bravarska radionica

Kao što se vidi na projektu u prilogu, gledano iz Ulice Matije Gupca, a tada Sudarevićeve ulice, zgrada je imala reprezentativan izgled, što se danas vidi samo još u tragovima. Vodilo se računa o svakom detalju: u dvorištu s ulazom iz Badalićeve ulice napravljen je nesvakidašnji aneks kružnog oblika za stubište na kat.

I za stare fasade u Ulici Matije Gupca na brojevima 21 i 23, teško je danas prepoznati ljepoticu izgrađenu 1925. i 1926. godine u stambeno-poslovni kompleks, koji se protezao i na paralelnu susjednu Ulicu Huga Badalića. Unatoč protoku skoro punog stoljeća, intervencijama u prizemlju objekta kojima je uklonjena autentična fasada, i zapuštenosti izvorne fasade na katu, u gornjem dijelu kapije još stoje inicijali graditelja iskovani u željezu: P B i A G, i godina 1925. To su inicijali **Bele Piukovića** (1882. – ?), koji je 1920. godine osnovao veliku trgovinu željeznom robom i bravarsku radionicu, pod imenom *Piuković & Co.*, i suvlasnika **Aladára Györgyfalvyja**. Oni su 1927. godine od Tehničkog odjela Grada zatražili dozvolu za izvedbu dopunskih građevinskih radova na stambeno-poslovnom kompleksu, pri čemu je priložen i projekt zdanja, koji je 1925. godine napravio inženjer **Beno Mačković** (dokumenti su u Povijesnom arhivu Subotica s oznakom F: 47. 1695. odl. 277/1927).

Prema podacima **Stevana Mačkovića** (*Industrija i industrijalci Subotice 1918-1941*) ovo je bilo poznato poduzeće i radionica i van okvira grada, i zastupnik češke tvrtke *Moravia*. Od 1931. godine poduzeće je preuzeo čehoslovački državljanin **Rudolf Seidler**, a prestanak rada zabilježen je 1937. godine. Zagrebačka tvrtka *Ribo materijal* još se 1952. raspitivala o ovom subotičkom poduzeću i strojevima za mljevenje boja.

Petar Šarčević – doajen subotičkog kazališta

Iako se nikada nije bavio pravom, diploma Pravnog fakulteta u Zagrebu u koji je iz rodne Subotice otišao s osamnaest godina, **Petru Šarčeviću** (1935. – 2001.) zapravo je otvorila mogućnost za studiranje režije kojom će se baviti cijelom svojom profesionalnom karijerom. Naime, u ona stara socijalistička vremena jedan od neizostavnih uvjeta za dvogodišnji studij režije bio je prethodno završeni fakultet nekog drugog visokoobrazovnog usmjerenja. Kako je to kasnije doajen subotičkog kazališta znao često kazati, upravo mu je studij prava umnogome pomagao i

bio dragocjen prilikom višegodišnjeg upravljanja dramom u zagrebačkom Hrvatskom narodnom kazalištu. Svršetak ovih drugih studija donijet će potom četiri desetljeća dugi redateljski opus tijekom kojega će se nizati potpisi brojnih predstava na scenama u Subotici, Beogradu, Osijeku, Zagrebu, Rijeci, Varaždinu, Zadru, Virovitici, Sarajevu, Mostaru, Tuzli, Banja Luci, Podgorici, ali i radijskih i televizijskih drama, opera, televizijskih i dokumentarnih serija i brojnih ostalih redateljskih uradaka.

Subotičko-zagrebačka priča

Petar Šarčević je cijeloga, nažalost prerano zaustavljenog, života neraskidivo bio vezan za svoju Suboticu iako njegov bogati umjetnički opus umnogome nadvisuje ostvarenja kojima je u rodnom gradu utisnuo svoj prepoznatljivi redateljski žig. Još od svog službenog redateljskog debija na kazališnim daskama Narodnog kazališta – Népszínháza, sa **Sartreovim** komadom *Iza zatvorenih vrata* (1959.), a samo mjesec dana kasnije i praizvedbom najčuvenijeg djela **Matije Poljakovića** *Par žutih cipela* (25. studenoga 1959.), često će u svom radu veoma uspješno kombinirati velikane svjetske kazališne scene s našim, domaćim autorima (Poljaković, **Karagić**, **Marija Jurić Zagorka**,

Ogrizović, **Marinković**, **Kolar** i dr.). Zanimljivo je istaknuti kako je upravo djelo Matije Poljakovića, antibirokratska satira *Par žutih cipela* bila i njegova diplomatska predstava na Akademiji, a nakon gostovanja subotičke Hrvatske drame u Zagrebu, upravo s ovom predstavom na sceni kazališta *Gavella* i njenog gledanja od strane tadašnjeg intendant HNK-a **Duška Roksandića** i ravnatelja drame **Vlatka Pavletića**, Šarčević je »preko noći« završio u najglasovitijem hrvatskom kazalištu. Na »velegradskoj maloj sceni« debitirao je 1961. godine **Nušićevim** komadom *Protekcija* (korežija s **Ljudevitom Galićem**), a prvu samostalnu redateljsku ulogu ima godinu dana kasnije (1962.) s prvom hrvatskom postavkom *Afere* slovenskog autora **Primoža Kozaka**. Svoj prvi veliki trenutak, na Glavnoj sceni HNK-a s ansamblom od preko četrdesetak glumaca, imao je s **Miličinović – Ogrizovićevim** *Prokletstvom*, djelom koje je od svoga nastanka 1907. godine mahom bilo zabranjivano. Odlična kritika je mladoga redatelja nagradila pohvalama, jer je ovu priču svojom vizijom rasteretio statičnosti i modernom vizijom dao joj novu dimenziju, znatno ispred svoga vremena. U godinama koje slijede Šarčević je sve više i sve uspješnije potvrđivao svoju umjetničku kvalitetu i vremenom se afirmirao u jednog od najboljih kazališnih redatelja nekadašnje zajedničke države. Plod vrhunske dramske kreativnosti otjelotvorio se u brojnim kazališnim predstavama diljem Jugoslavije i postavkama na scenama u Hrvatskoj, Srbiji, BiH, Sloveniji, Crnoj Gori... Prerana smrt 2001. godine zatekla ga je u radu na predstavi *Krabuljni ples* u osječkom HNK-u.

Umjetnička svestranost

Tijekom četiri desetljeća dugoga umjetničkoga djelovanja Petar Šarčević je u svim svojim aktivnostima svesrdno nastojao afirmirati Suboticu i kulturu Hrvata Bunjevaca sa sjevera Bačke. Režirao je djela dramskih autora, pisao književne i novinske kritike ovdašnjih literata nastojeći ih posve ravnopravno integrirati u korpus hrvatske kulture. Televizijski opus mu je također iznimno bogat i osebujan i potpisuje realizaciju nevjerojatnog broja programskih jedinica. Izdvajaju se, svakako, dokumentarna serija *Bački Hrvati*, prva emisija školskog programa na TV Zagreb, *Antologije hrvatskog glumišta* (12 epizoda), suvremene hrvatske književnosti (13) i hrvatske drame (20), te četiri epizode glasovite igrane serije *Kiklop*. Uza sve navedene aktivnosti aktivno se bavio i pedagoškim radom vodeći kolegij Operne glume na Muzičkoj akademiji u Zagrebu i Osijeku, te u tri mandata (1971. – 1978. i 1986. – 1989.) obnašao dužnost ravnatelja Drame u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu.

D. P.

Tavankučani u Tivtu

Na poziv **Ljerke Sindik** iz nevladine organizacije *Gjurgjevo brdo* iz Tivta ravnateljica OŠ **Matija Gubec** iz Tavankuta **Stanislava Stantić-Prčić** i voditeljica učeničke zadruge nastavnica **Ivana Vuković** prezentirale su radionicu izrade predmeta od slame i sjemenki.

Radionice je posjetila tajnica za društvene djelatnosti Općine Tivat **Borka Mršulja** i **Ivana Petković** sa suradnicima OŠ **Drago Milović** uz prisustvo ravnateljice **MLadene Soldat-Ivović**, te učiteljica dopunske škole hrvatskog jezika **Nevenke Saveljić** i **Valentine Sertić**.

Tijekom radionice učenici su se upoznali sa slamom i naučili kakva slama treba biti da bi ju uspješno oblikovali, a zatim su svoje znanje primijenili ukrašavajući oznake za čitanje ili straničnike koje su upotrijebili svojim porukama. U moru zrna i sjemenki tražili su boje kojima će ispuniti različite oblike, a među njima su najčešći bili upravo oni primorski.

Generalna konzulica Republike Hrvatske u Tivtu **Jasminka Lončarević** upriličila je prijem za goste iz Tavankuta, gdje je akcent bio na značaju zajedničkih projekata i podršci Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Putem radio valova radio *Duxa*, ravnateljica Stanislava Stantić-Prčić i nastavnica Ivana Vuković su upoznale širu javnost s radom tavankutske škole i učeničke zadruge.

Sudeći po pozitivnim dojmovima učenika, možemo zaključiti da su se obnovila stara prijateljstva i udružili se u

kreativnosti. Upravo radi toga se planira zajednički projekt tijekom kojega bi djeca iz Tavankuta posjetila svoje vršnjake u Boki kotorskoj.

I. D.

Riješi zadane zagonetke i spoji ih sa slikom koja odgovor daje

Svatko ga znade:
Crvene je brade,
a zuba žuta,
na sebi nosi
devet kaputa.

Gura te, a ne vidiš ga.

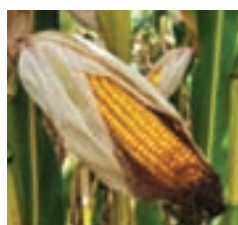
Imam kapu zelenkastu,
a živim na svakom hrastu.
Za trenutak ili dva
pogodite tko sam ja.

Djetinjstvo mu zeleno,
a starost mu žuta,
kada uvene,
pada pokraj puta.

Leti, a krila nema,
plače, a oči nema.

Ja sam drvo
»šumska princeza«
bijela sam i lijepa
i zovem se _ _ _ _ _.

Kuću gradi u šumici,
u šupljini starog hrasta,
sva je hitra, brza, laka,
na tijelu joj meka dlaka.

Rješenje: kukuruz, vjetar, žir, list, oblak, breza i vjeverica.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Iva Brdarić**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Goran Kovačić Sonta* – 2. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: treniram rukomet

VOLIM: šetnje i igru

NE VOLIM: svađu i tuču

U SLOBODNO VRIJEME: igram se i vozim rolere

NAJ PREDMET: matematika

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: stomatologinja

Too optika

DR. TOOTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovatelju za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomesječnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Prodaju se: dunje, dvije nekorištene perne punjene novim sitnim guščijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Prozički u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem motokultivator **gorenje muta** 8 ks, s dizel motorom, frezom širine 60 cm i kosilicom za travu širine 105 cm. Sve je ispravno. Tel.: 063-351-582.

Iznajmljujem dvosoban stan u Subotici (Kertvaroš), u blizini Ekonomskog fakulteta. Prednost imaju studenti. Cijena 150 eura mjesečno, plus troškovi režija. Kontakt telefon: 064/222-13-37.

Gradska uprava Grada Subotice

Tajništvo za građevinarstvo

Temeljem članka 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i čl. od 55. do 68. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 32/19)

Oglašava

JAVNI UVID U

Nacrta Plana generalne regulacije za naselje Kelebija

Javni uvid može se obaviti od 8. studenoga do 7. prosinca 2021. radnim danima od 8 do 12 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Plan u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204 i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 i 9) od 8. studenoga do 7. prosinca 2021.

Javna sjednica Komisije za planove bit će održana 10. prosinca 2021. u 13 sati u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj dvorani), Trg slobode br. 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 9. 11. 2021.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
  - 6 meseci po 1 dinar ili
  - 12 meseci sa 50% popusta

Astra
Telekom

011 44 22 009

Kristijan SEKULIĆ 70	Sudionici, akteri	Program za poboljšanje ljudske vrste	Zubni tehničari	Am. glumac Armstrong. Vrsta IDTV Playera		Jocker Otok na Cookovim otocima	21. slovo	Nebeska tijela u orbiti zemlje	Snovi (pjesn.)	Osman Erić		Nadmenost
Pesto alla trapanese, vrsta paste											Obim Krede za crtanje	
Uhodana praksa, navika							Dodatak Način pre- nesenog izražaja					
Tračariti, pričati drugome iza leđa										Rumunjska Ken Follett		
Algonquian veliki pas									Pas (nar.) 2. samogl.			
Grad u Nigeriji					Sprava za komunika- ciju							
Prodavao- nica obuće u Zagrebu					Orkestar Giovanni Italana				Pripadnik indijanskog plemena u Arizoni, US	Strip junak Master...		
Životinjski nakot Škola					Grafički znak jedne tone					Ivo Serdar Političar HOZ-a Josip...		
					Virus prehlade Am. film, kompanija						Tona Prazan dio (množ.)	
Kopča za kosu Italija		4. samogl. Kratice za kraljevstvu		Tourist Austria Internation.				Tursko ime Asian Dem. Res. Institute				Postavljen ispred svih na crti bojišnice
Savezni krivični zakon				Reservate Novo, a, i (latin.)		Voda OVK Adem... Glumac Hoffman						
Država na Karibima									Departmen. Admnistr. De Segurirad			
3 samogl.		Kći rječnog boga Inaha	Utah State University Mazno dijete				Rezerve Katica od mlija		Tvrka za servis auta, Tindersdorf, Njemačka			
Legendarni poglavica Mohawk Indijanaca	Grad u HR Initial Public Offering								Optical Network Unit			
								Brojčana oznaka računala na internetu	Vrtlog, kovčlac u vodi			
Hungary Kupovati (tuncizam)									Neke druge 1. samogl.			
Kisak		Austrija			Onaj koji je u životu mnogo patio							

RJEŠENJE BR. 70.

VOODKALVINO: J. PESTO ROSSO, O. RUTIRA, ANEKS, OGOVAPATI, RO, TEMISOLE, KER, ANAM, TELEFON, GITA, OGI, NO, OKOT, NOTA, IS, ŠKALE, GRIPA, T, I, O, TAL, ALP, SKZ, R, JASAR, TRIVIDAD, DAS, I, USU, R, RZT, ILIOTSKO, ONU, HJAVATA, VIR, PAZARITI, IRE, O, A, NAPACEN

OKOMITO: Š, H, PROTAVONISTI, IPO, EUGENIKA, KR, IJA, STOMATOLOZI, MAZA, TIVIMATE, NUOVA, JONAS, TRISTAR, RAROTONOA, DUSTIR, O, ALEGORJIA, KATA, SATELITI, ADRI, IP, SNI, E, APAS, A, OE, KP, ALADROVIC, KREONI, PRAZIMNE, OSORINOST, ISTUREN

Početak profiliranja prvenstvene tablice

Četrnest odigranih natjecateljskih kola, istina nekompletnih jer mnoge momčadi imaju po susret manje izuzev *Dinama* koji ima čak dva, polagano je donijelo i prvo profiliranje momčadi u gornjem i donjem dijelu prvenstvene tablice. Na vrhu su se izdvojili *Dinama*, *Rijeka* i *Osijek*, dok na dnu već ozbiljnije bodovno zaostaju *Hrvatski dragovoljac* i *Slaven*.

Kompletnost za vrh

Unatoč kraćoj rezultatskoj krizi, dva neodlučena susreta u domaćem prvenstvu i gostujući poraz protiv *Rapida* u Beču, *Dinama* se pobjedom protiv *Gorice* (2:0) vratio na pobjednički krak i zasjeo na vrh 1. HNL. Budući da je zbog oboljelih nogometaša (korona) *Osijek* zatražio odgodu derbi susreta protiv *Rijeke*, sve vodeće momčadi su se izjednačile po broju do sada osvojenih bodova (27) i uvjerljivo drže čelnu poziciju. Zagrepčani su ipak u nešto boljoj poziciji jer im je u igri još šest potencijalnih bodova dok će *Riječani* i *Osječani* u međusobnom susretu odlučiti o raspodjeli potencijalna tri preostala boda. Ipak, kompletnost i rezultatska konstantnost *Dinama*, *Rijeke* i *Osijeka* posve zaslužno im je donijela najbolje pozicije u nastavku borbe za šampionski naslov. Za razliku od *Hajduka*, četvrtog potencijalnog takmaca za naslov, uredno dobivaju tzv. male susrete i marljivo sakupljaju bodove.

Kolaps Hajduka

Još od 26. rujna i domaćeg trijumfa u 10. kolu protiv *Lokomotive* (1:0) nogometaši *Hajduka* ne znaju za prvenstvenu pobjedu. Uslijedili su remiji protiv *Osijeka* i *Gorice*, te porazi od *Šibenika* i *Slavena* i Splitsani su posustali u utrci za vrh. Trenutačno zauzimaju tek četvrto mjesto sa šest bodova zaostatka za vodećim trojcem, uz susret manje (derbi protiv *Dinama*). Posve očekivano, nakon serije loših rezultata prekinuta je suradnja sa švedskim trenerom **Gustafssonom** i sada se traži njegov nasljednik na pomalo vrućoj *biljoj* klupi.

Fenjeraši

Iako je uvjerljivo posljednja momčad na tablici 1. HNL sa samo 7 osvojenih bodova, *Hrvatski dragovoljac* uopće ne igra toliko loše ali ih gol i rezultat jednostavno neće. Najbolja potvrda je posljednji susret protiv *Šibenika* (1:1) kada su od 25. minute igrali s igračem manje i uspjeli

obraniti neodlučni rezultat, uz kolosalnu gol šansu u posljednjim trenucima susreta. Pomalo neočekivanom pobjedom protiv razmontiranog *Hajduka* (3:2) momčad *Slavena* iz Koprivnice uzela je potencijalne bodove spasa za priključak sredini tablice. Istina, *Istra* i *Šibenik* bježe solidnih 5 bodova, ali još uvijek ima dosta vremena za popravne.

D. P.

KOŠARKA

Derbi Splitu

Minimalnom pobjedom u hrvatskom derbiju 6. kola ABA lige, košarkaši *Splita* svladali su *Cibonu* na svom parketu (77:76). Konačno su se i Splitsani upisali na

tablicu Regionalne košarkaške lige i posljednje mjesto prepustili *Mornaru* iz Bara. *Zadar* je na gostovanju kod FMP-a zabilježio novi poraz (76:83).

TENIS

Povijesni dan za hrvatski tenis

Posljednji dan listopada donio je dvostruke pobjede hrvatskih predstavnika na ATP i WTA touru. **Marin Čilić** je trijumfirao protiv Amerikanca **Fritza** (7:6, 4:6, 6:4) na turniru u St. Petersburgu, dok je **Donna Vekić** pobjedom protiv Dankinje **Tauson** (7:6, 6:2) bila najbolja u Courmayeuru.

RUKOMET**Okupljanje reprezentacije**

Ovoga tjedna u Poreču na programu je okupljanje muške rukometne reprezentacije Hrvatske i prijateljski susret protiv Slovenije u subotu, 6. studenoga. Službeno, tjedan dana zajedničkog rada je i svojevrсни početak priprema za predstojeće Europsko prvenstvo koje će se sljedeće godine održati u zajedničkoj organizaciji Mađarske i Slovačke. Hrvatska će igrati u skupini C skupa s momčadima Francuske, Srbije i Ukrajine.

NOGOMET**Odlučujući susreti**

Hrvatski nogomet, kako na klupskom tako i na reprezentativnom planu, očekuju odlučujući susreti. *Dinamo* se s bečkim *Rapidom* bori za drugo mjesto u skupini Europske lige (susret u Zagrebu je odigran jučer), dok A reprezentativnu vrstu očekuju posljednji kvalifikacijski susreti protiv Malte (11. studenoga) i Rusije (14. studenoga).

POGLED S TRIBINA
Marin Čilić

Dvotjednu rusku turneju **Marin Čilić** je, nakon prošlotjednog finala u Moskvi, okončao na najljepši mogući način osvajanjem naslova na ATP turniru u Sankt Petersburgu (hard). Pobjedom protiv Amerikanca **Fritza** (7:6, 4:6, 6:4) stigao je do jubilarnog 20. naslova na ATP touru (u 35 finala) i unatoč 33. godini pokazao kako se na njega još uvijek mora ozbiljno računati u svijetu vrhunskog profi tenisa. Zanimljivo je istaknuti kako je ovim dostignućem ušao u klub šest aktivnih tenisača koji se mogu pohvaliti s brojkom od više od 20 osvojenih turnira (**Federer** 103, **Nadal** 88, **Đoković** 85, **Murray** 46 i **Del Potro** 22).

Tekuća 2021. godina iznimno je uspješna za stasitog Međugorca (198 cm), jer je pored ruskih dostignuća upisao i naslov na ATP turniru u Stuttgartu (trava) i nakon tri godine stanke (2018.) igrao finala (osvojen Queens na travi i finale Australian Opena na hardu) i osvojio naslove. Lijepa je to vijest za izbornika Davis cup reprezentacije **Vedrana Martića** (i njegov osobni trener pored **Vilima Viška**) i predstojeće duele osmine finala protiv Australije i Mađarske u Torinu (Italija).

Iako su ga mnogi, zbog lošijih rezultata u posljednje vrijeme, već unaprijed počeli otpisivati iz društva vrhunskog tenisa, Marin je u samo petnaestak dana ponovno oživio svoju karijeru. Uz **Gorana Ivaniševića** (2001. Wimbledon) jedini hrvatski osvajač Grand Slama (2014.

US Open) Čilić ima iza sebe impozantnu profesionalnu karijeru tijekom koje je osvojio već spomenutih 20 turnira i odigrao još 15 finala. Uz trijumf u New Yorku, njegov najveći naslov je osvajanje turnira iz Masters serije 1000 u Cincinnatiju 2016. godine, a najviši plasman na ATP ljestvici zabilježio je 29. siječnja 2018. godine, kada se nakon plasmana u finale Australian Opena (izgubio od Federera u pet setova) popeo na svjetsko mjesto broj 3. Tijekom šesnaest godina duge karijere zabilježio je osobni skor od 547 pobjeda i 301 poraza, na svome kontu ima pobjede protiv svih najboljih igrača, a najveće su zasigurno bile protiv No1 igrača Đokovića (2016. Paris) i Nadala (2018. Australian Open).

D. P.

Narodne poslovice

- * Bolje je da rad govori o tebi nego ti o njemu.
- * Tko u svačije zdravlje pije, svoje ubije.
- * Kad siromah gradi kuću i kamen se znoji.

Vicevi, šale...

Zaglave se Perica i Jovica u dizalu i Perica viče:

– Upomoć!!!

Jovica mu kaže:

– Ako hoćeš da te netko čuje, moraš vikati glasnije.

Perica:

– Glasnije!!!

Idu slon i slonica i drže se za surle.

U jednom momentu ona ga pogleda i pita:

– Voliš li me stvarno ili me samo vučeš za nos?

Mudrolije

- * Ponekad se nađeš u teškoj situaciji, a ponekad u teškoj situaciji nađeš sebe.
- * Na kraju nećemo pamtit i riječi naših neprijatelja već šutnju naših prijatelja.
- * U životu, kao i na suncu, tko nije namazan – izgori.

Vremeplov – iz naše arhive

**Učiteljica i đaci,
Mala Bosna, 2007.**

Iz Ivković šora

Zimska Ružica

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi. Ja fajin uranio pa sidim u kujni i gustiram. Jeto, prošli nam i Svisveti i lagano nam dolazi zima, samo ne znam kako će bit. Ja nisam na vrime priprazio čutaka, a i kako pripravit kad sad ovim novim ždajama od kombaja sve skrupe još na njivi pa su sitne a i ove godine baš nisu za falu ni one što su redovno brani kuruzi. Neg, jeste i vi obašli groblja i okitili ji cvičom i poškropili svetom vodom kako Bog zapovida od pamtivika? Ja, borme, jesam. Snaš Jela nasikla cviča u bašči, ove godine nije fala Bogu izmrzlo pa je baš fajin iscvatala i zimska ružica i krizantini, a fala Bogu ima svega tog u svim farbama u našoj basic. A i ogradio sam je pa više ne mož moj pulin Roka ić tamo i kopat po njoj. Spremili se mi lipo, sve što triba i kaki je red obašli prvo Kersko di nam je grobnica. Kad stigli, ja se niki baš začudio: nema svita kugod. »Šta se isčuđavaš?«, veli mi Jela, »Pa nisu i naša dica divanila da moraju radit. Ne mogu dospit, pa će ić čak pridveče«. Lipo sam se prinerazio, čeljadi. Ta stalno na radiju divane kako smo svi kugod braća i kako se poštivamo med sobom a vite, na ovaj najveći svetac od našeg svita se mora ić radit. Kad je ovo počimalo, mislim da ima šurnajst stranaka, moj Đeno je divanio da borme nije dobro i da ćemo mi ufriško ić radit za tuđina a tuđinu borme niko ne naradi. I jeto, potrevio je Đeno! Sad je baš tako vrime. Za to malo ni frtalj kugod kod njeve kuće što plaćaju rabadžije, ode kod nas se trse i moramo njim i za Svisveti ić služit. Baš sam se lipo iznenadio na grobljima, čeljadi. Sva su bila lipo pokošena i sve pokupljeno. Svaka čast rabadžijama, staraje se o naši mrtvima! Ode kod nas nikad nije opravljeno groblje u selu, a tribalo je bit iza crkve u početku Ivković šora, al jeto nikad nije. Kad kogod umre, saranjiva se najviše jal u Kersko, jal u Bajsko a dosta nji i u tavankucka groblja. No, jeto, baš sam tio i to ispriповidat: veće prid Svisvete čujem ja niku graju na sokaku. Nose nika dica ruva kugod za vašange i nike bundeve sa selicom u njima, deru se sokakom ko nesvaćeni. Kaže mi moj Joso da su to nika nova slavlja. To su oni što viruju u vištice i kojikake nepre, pa sad i oni slave. Av, čeljadi moja, pa to kadgod kod nas nije do sad bilo, barem ne po šorovima. A vid sad šta još neće bit. Dok sam ja o tom gustiro, oni došli, mislim ti safari, i do mojeg salaša na kapiju i ordinjaje na sav glas. A ja se sitio, pa oma zgrabio dvi tačke dračove, svezo ji manilom i opravio križ pa okolo oko guvna očo njima iza leđa. Nestalo struje kod nas na sokaku od one vitrine, pa mi to pomoglo da me ne spaze te derančine prija vrimena, pa kad sam se onda razdero, čeljadi, i počo baterijom svitlit po križu i mavat, a »vištice« u dreku i biž šorom dokle i noge nose. Veli mi Jela da sam očo na dičije i da je to sad zdravo moderno u varoši, a ja velim pedig da dok sam ja živ u Ivković šoru će se slavit samo Svisveti i Gospod, a nikake vištice. I tako će bit. Ajd, zbogom.

Rič po rič

Neispunita očekivanja

Piše: Željko Šeremešić

Eto, kako j došo dan ka j došla televizija na klupčicu tako j došo dan i da se »klupčica« nađe i na televizije. Ne znam kako, al ko da j cilo selo saznalo da će naše bake, da ne kažem babe. No, što to, al od dade i majke sam čo da selo divani da će one divanit od izbora što triba da budu, od tog šta, kad, koliko, ko i kako u države da se radi i šta sve još ni. Mislim se, Bože dragi al je tu kogod dobro mastio, rizo, da ne kažem lago. Pa ja sam na svoje uše čo šta su divanile na klupčice prid televizijom. I stvarno bile na televizije, jest da j malo kasno bilo, oko jedanajst sati al je bilo. Ja nisam mogo dočekat jel mi zbog škole nisu dali, al je cilo selo kako čujem gledalo. I evo kako j došo prvi sunčani dan pa još subota što mi pasalo evo nji a evo i mene s one strane tarabe. Naravno, prva j baka Janja doprašila. Uvik mi iznenadi kako zna žurit. Leti. Zauzele mista na klupčice ko u vojke i naravno baka Janja počinje ko uvik prva. »Drage moje druge«, onaka će sva žalosno, »ja sam se odviše razočarala u ono što sam vidila na televizije, da ne kažem da sam se skoro i ojidila«. Kaže da se pripravlila za to več, ispucala kokica, pripravlila dunca i spekla kolača, ispržila i cuncukreta. Donela domaćeg vina i soka od zove. I čak nasikla malo kobasica i slanine za prizalogajit. I to za sve iz kuće što su tribali gledat za »Ko već viruje«. Kaže da bi spekla i bundivaru al ove godine nisu slatke bundive, a ona ne volji metat šećera. Slušam i mislim se kako j baka Janja mislila da će bit nje četiri cilu noć na televizije. Ko da j tribo bit doček Nove godine. I kaže da j od njezino cilog divana bilo sam tri-četiri minuta, da su ju isikli baš onako. Da se ni vidlo ni kako se lipo opravila, ni marama nova i pregač novi što j navukla, a od papučica da ne divani. Eto kaže kad se vidla izblila na televizije izgledalo joj da vidi staru babu. Ko da ima dvisto godina. Opalac mislim se, pa baka Janja ko da misli da j još divojka za udavat pa će ju kogod i šacovat. I baka Tonka joj u rič upadne pa će kazat da se njezin frosluk ni dobro video, a da joj žo što joj se marama odvezala pa ni ličilo kako triba. A kaže da neće ni divanit kako ni ni vruće mliko stigla popit a već je bila gotovo. Još će kazat da bi sade da ju opet snimu navukla cigurno drugu madžaricu, jel ova ni dobro pokazala na televizije. Baka Marica se nadovezala pa rekla da su nju toliko približili kad se prikazivalo da se vidilo kako joj veštački zubi klimlju u usti, a da j ona ko da i čula kako i škljocu i lupku kad je primetala jezikem od nervoze. Kaže da j izgledla ko stara baba. Da j znala da će ju tak izblizu pokazat, cigurno bi se malo narumenila jel još ima ima tog matrijala iz divojački dana. Sirota baka Manda sam je naspomenila da ni nikako ispala na televizije, da se silom pripoznala al da to ko da ni bio njezin divan što j čula. I na kraju će baka Janja sva važna: »Žene moje drage, sledeći put kad nas dođu pitat da divanimo za televiziju mi triba da potpišemo ugovor u kojem ćemo kazat koji su naši uslovi, kako se moderno kaže. Što bi rekli kako, šta, koliko ima to sve bit a ni ovako ispalo sve ko na brzinu. Em su nas isikli i sve ko da smo rekle u par riči em smo se vidle ko da smo poslednje u selu«. Mislim se ja e baš ova televizija triba ove naše babe koje još gledu kako izgledu, a ni šta su kazale.

U NEKOLIKO SLIKA

Svi sveti

Monoštor

Sombor

Bereg

Lemeš

**PETAK
5.11.2021.**

06:15 TV kalendar
06:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:15 Korak do neba
11:10 Riječ i život
11:39 TV kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:25 Kava s mirisom žene
13:15 Dr. Oz
14:05 Normalan život
15:00 Profili krajolika:
Škotska iz zraka
15:55 Sommerdahlova
ubojstva
17:00 Vijesti u 17
17:15 HAK
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
18:58 Vrijeme
19:00 Dnevnik 2
20:10 Hunter Killer, film
22:10 5.com s Danielom,
zabavni talk show
23:10 Dnevnik 3
23:32 Vijesti iz kulture
23:44 Svi su ljudi za
Mary, film
01:39 Profili krajolika:
Škotska iz zraka
02:29 Dr. Oz
03:09 Dnevnik 3
04:14 Diva
05:00 Dnevnik 2
05:49 Kava s mirisom žene

05:20 Kultura s nogu
05:50 Regionalni dnevnik
07:01 Pjesmica Tko se boji
doktora?
07:04 Majmun radi što
majmun vidi
08:41 Šašavi hotel
09:02 Majmun radi što
majmun vidi
09:48 Godina čitanja
09:49 Andy na safariju
11:01 Otok ljubimaca
11:35 Heartland
15:00 Kreativne ideje
vikendom
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Kazan: EP u plivanju
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Danska - ljepota
divljine: Otvorena ravnic
21:00 Vera
22:35 Tajne djeveruša
00:15 Le chat et les
souris, film
01:40 Noćni glazbeni
program

**SUBOTA
6.11.2021.**

06:37 TV kalendar
06:50 Klasika mundi
07:50 Pony Express, film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
11:42 TV kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Zdrav život
13:45 Zajedno u duhu
14:20 Prizma
15:12 turizam.hrt
15:41 Istrage prometnih
nesreća
16:13 Potrošački kod
16:43 Manjinski mozaik
17:00 Vijesti u 17
17:21 Kultura s nogu
17:54 Hrvatski klasici: Naše
malo misto - U čast tebi
dobrotvore, dramska serija
(7/13)
18:58 Vrijeme
19:00 Dnevnik 2
19:49 Sport
20:00 Vrijeme
20:03 LOTO 7 (kod. na
sat.)
20:10 U 3:10 za Yumu,
američki film (12) (2007.)
(kod. na sat.)
22:05 Loto 7 - izvještaj
22:10 Dnevnik 3
22:33 Vijesti iz kulture
22:46 Papillon, američko-
češko-španjolski film (15)
(2017.) (kod. na sat.)
00:53 Još 24 sata
života, film
02:22 Dnevnik 3
02:37 Pony Express, film
04:12 Veterani mira
04:57 Prizma,
multinacionalni magazin
05:42 Dnevnik 2
06:31 Lijepom našom:
Ivankovo

05:50 Regionalni dnevnik
06:46 Crtani film
07:13 Juhuhu
09:00 Serija za djecu
10:20 Vrtlarica
10:55 Seoski šarm,

dokumentarna serija
11:50 Poslovni plan
12:22 Dom na kvadrat
12:52 Redatelj: Howard
Hawks
13:49 Auto Market
14:20 Vera, serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Samo lagano
17:00 Kazan: EP u plivanju
17:55 Novigrad: Hrvatska -
Slovenija, rukomet
19:45 Glazba, glazba...
20:05 Stopama jednog
vuka
21:40 Šetnja sa
slonovima, serija
22:40 Inspektorica Bancroft
23:35 Mala bubnjarica
01:10 Noćni glazbeni
program - spotovi
04:15 Noćni glazbeni
program - emisije

**NEDJELJA
7.11.2021.**

07:39 TV kalendar
07:55 Sedam godina
vjernosti, film
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i
mjesta: Zagreb
10:00 Zagreb -
dominikanci: Misa
11:07 Pozitivno
11:40 TV kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:20 HAK - promet info
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:01 Picture Perfect
Wedding, film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:15 HAK - promet info
17:20 TV kalendar
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
20:10 Minus i plus, serija
20:35 Loto 6
20:40 Kako je obranjena
Hrvatska, serija
21:34 Rita Hayworth - od
Gilde do Rite, dokumentarni
film
22:34 Dnevnik 3
22:56 Vijesti iz kulture
23:08 Sedam godina
vjernosti, film (12) (1955.) -
Zlatno doba Hollywooda
00:49 Nedjeljom u 2
01:44 Dnevnik 3
01:59 Vijesti iz kulture

02:07 Mir i dobro
02:32 Reprizni program
03:11 Carmine Street
Guitars, film
04:51 Dnevnik 2
05:40 Split: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:46 Crtani film
10:05 Frankie Drake
istražuje, serija
10:55 Umrstva u
Midsomeru, serija
12:30 Lidijina kuhinja: Njoki,
dokumentarna serija
13:00 Indeks
13:30 Klub 7
14:30 Dobar, bolji, najbolji...
britanski slastičar
15:35 Šetnja sa slonovima,
dokumentarna serija
16:30 Magazin LP
16:55 PH u košarci: Zabok
- Adria Oil Škrlevo, prijenos
18:40 Dokumentarna
emisija/film
18:55 Goran Karan - Glas
s juga
20:05 Bezdan, američki film
22:25 Korijeni, serija
23:30 Graham Norton i
gosti
00:15 Carmine Street
Guitars
01:30 Uvijek je sunčano u
Philadelphiji
02:00 Umrstva u
Midsomeru
03:30 Noćni glazbeni
program - spotovi (sat.)

**PONEDJELJAK
8.11.2021.**

06:15 TV kalendar
06:30 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:15 Korak do neba
11:10 Treća dob
11:39 TV kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:25 Kava s mirisom žene
13:15 Dr. Oz
14:05 Globalna Hrvatska
HTV
14:45 I to je Hrvatska:
15:00 Profili krajolika:
Danska iz zraka,
dokumentarna serija
15:55 Sommerdahlova

ubojstva
16:43 TV kalendar
17:00 Vijesti u 17
17:15 HAK - promet info
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 NDH: Prirad i uljudba
21:05 Duga mračna noć
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:12 Vijesti iz kulture
23:25 Profili krajolika:
Danska iz zraka
00:15 Sommerdahlova
ubojstva
01:05 Dr. Oz
01:50 Dnevnik 3
02:05 Vijesti iz kulture
02:13 Priče iz močvare
02:58 Diva, telenovela
03:43 Skica za portret /
Fotografija u Hrvatskoj
03:57 Globalna Hrvatska
HTV
04:37 Dnevnik 2
05:26 Kava s mirisom
žene, telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
11:35 Heartland, serija
12:25 Rita Hayworth - od
Gilde do Rite
13:25 Julien u sredini,
francuski film
15:00 Kreativne ideje
vikendom, dokumentarna
serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Priče iz močvare,
dokumentarna serija
17:35 Auto Market
18:05 Dokumentarna
emisija/film - kratka forma
18:20 TV Bingo
19:05 Crtani film
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Stadion
21:00 Osnivač, film
22:55 Ray Donovan, serija
23:50 Vikinzi, serija
00:35 Obiteljski zločini
01:20 Julien u sredini, film
02:50 Noćni glazbeni
program - spotovi

**UTORAK
9.11.2021.**

* Sva prava eventualna izmjene programa zadržavaju TV postaje.

06:15 TV kalendar
06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Korak do neba
11:09 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1
12:25 Kava s mirisom žene
13:15 Dr. Oz talk-show
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Profili krajolika:
Montana iz zraka,
dokumentarna serija
15:55 Sommerdahlova
ubojstva
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
18:58 Vrijeme
19:00 Dnevnik 2
20:10 U svom filmu
21:05 Globalna pustolovina
Davida Attenborougha
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:12 Vijesti iz kulture
23:25 Hrvatska za 5
00:15 Profili krajolika:
Montana iz zraka
01:05 Sommerdahlova
ubojstva
01:55 Dr. Oz, talk-show
02:40 Dnevnik 3
02:55 Vijesti iz kulture
03:03 Priče iz močvare,
dokumentarna serija
03:52 Diva, telenovela
04:37 Dnevnik 2
05:26 Kava s mirisom žene,
telenovela

04:55 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:35 Crtani film/serija

07:06 Juhuhu
11:05 (Re)kreativac
11:35 Heartland
12:30 Ovo je filozofija,
dokumentarna serija
13:30 Das
Menschenmögliche, film
15:00 Kreativne ideje
vikendom
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Priče iz močvare,
dokumentarna serija
17:35 Stipe u gostima,
humoristična serija
20:05 Indija s Joannom
Lumley, dokumentarna
serija
21:00 Film Stars Don't Die
in Liverpool, britanski film
22:45 Kondor, serija
23:40 Vikinzi, serija
00:25 Obiteljski zločini
01:10 Das
Menschenmögliche,
njemački film (12) (2019).
02:35 Noćni glazbeni
program

SRIJEDA
10.11.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
01:07 Korak do neba
11:09 Eko zona
11:38 TV kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:15 Sport

12:25 Kava s mirisom žene,
telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:30 Pogled preko granice
- Hrvati u BiH
15:00 Profili krajolika:
Sjeverna Italija iz zraka,
dokumentarna serija
15:55 Istrage podno
Watzmanna
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera (kod. na sat.)
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:10 Romano Bolković - 1
na 1, talk show
21:00 Loto 7 - izvještaj
21:05 Mijenjamo svijet:
Mračna strana zelene
energije
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:21 Istrage prometnih
nesreća
23:51 Profili krajolika:
Sjeverna Italija iz zraka,
dokumentarna serija
00:41 Istrage podno
Watzmanna
01:31 Dr. Oz
02:16 Dnevnik 3
02:39 Priče iz močvare
03:29 Diva, telenovela
04:14 Skica za portret /
Fotografija u Hrvatskoj
04:37 Dnevnik 2
05:26 Kava s mirisom žene

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu (kod. na sat.)

12:30 Globalna pustolovina
Davida Attenborougha
13:30 Tom Sawyer i
Huckleberry Finn, film
15:00 Kreativne ideje
vikendom
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Priče iz močvare
17:35 Stipe u gostima
18:15 Lovac na bilje
18:45 Svete planine svijeta
20:05 Mali veliki ljudi
21:00 Nestale, američki film
23:15 Kondor
00:10 Vikinzi (5B), serija
00:55 Obiteljski zločini
01:40 Tom Sawyer i
Huckleberry Finn, film

ČETVRTAK
11.11.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Korak do neba
11:09 Blues reke Drave
12:00 Dnevnik 1
12:25 Kava s mirisom žene
13:15 Dr. Oz 14:05
Hrvatska moj izbor: Olena
i Cody
14:30 Prometej
15:00 Profili krajolika: Južna
Italija iz zraka
15:55 Istrage podno
Watzmanna
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 6
20:10 Tko želi biti milijunaš?
20:58 Loto 6 - izvještaj

21:02 Puls
21:32 Agenda: Svijet,
vanjskopolitički magazin
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Profili krajolika: Južna
Italija iz zraka
00:20 Istrage podno
Watzmanna
01:10 Dr. Oz (10)
01:55 Dnevnik 3
02:18 Priče iz močvare
03:07 Diva, telenovela
03:52 Blues reke Drave
04:17 Skica za portret /
Fotografija u Hrvatskoj
04:37 Dnevnik 2
05:26 Kava s mirisom žene

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
11:05 Pozitivno
11:35 Heartland
12:30 Kako je obranjena
Hrvatska
13:30 That Good Night,
britansko-portugalski film
15:00 Kreativne ideje
vikendom
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Priče iz močvare
17:35 Stipe u gostima
18:15 Lovac na bilje
18:45 Svete planine svijeta
20:05 Klub 7 (kod. na sat.)
21:00 Mrtve ribe, film
23:05 Kondor
00:00 Vikinzi
00:45 Obiteljski zločini
01:30 That Good Night,
britansko-portugalski film
02:55 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Zapisi iz izolacije

Priroda kroz prozor

U početku je bilo teško jer je sve bilo novo, odjednom. Puno informacija, sve je strano i ugrožava zdravlje. Puno je toga prošlo od početka do danas. Ne mogu se sjetiti ni kada je sve počelo, ali znam da je trajalo i da se svašta dogodilo. Taman kad mislite da prolazi, dogodi se novi val, nova situacija. Nestrpljivost i netrpeljivost rastu, a podjele među ljudima sve veće. Zbunjenost je očita, pogotovo među necijepljenima. U cijeloj priči zbunjuju me samo neke odluke. Mnoge zemlje oko nas gotovo su izašle iz cijele priče. Kuma iz Španjolske kaže da gotovo ne spominju virus, a dobro znamo kroz što je Španjolska prošla. Ali preko 90 posto ljudi je cijepljeno kod njih, ako mi je to dobro prenijela.

Kao što rekoh, neću govoriti o izborima, redu i iznositi svoje stavove jer je ovo mjesto gdje šećemo prirodom, ali okolnosti

su takve da me je cijela situacija i kombinacija svega smjestila u stan na dva tjedna i cijela priroda ostala je s druge strane prozora. I dok čekam da me uhvati kriza odmora, četiri zida, samoća, primam pozive i tako uspostavljam kontakte sa stvarnim svijetom izvan zidina. Imam sjajne prijatelje koji dolaze pod moj prozor i pakiraju svoju pažnju u torbe. Tako je knjiga o Estoniji završila u jednoj torbi. Prvo sam mislila da su mi knjige greškom završile u torbi, a onda se prijatelj nasmijao i rekao mi da uživam, sljedeći put ideš sa mnom u Tallinn.

Tallinn je u Estoniji

Šalu na stranu, ali ja stvarno malo znam o ovoj baltičkoj zemlji. Moje prvo zanimanje za nju počelo je u mojim košarkaškim danima, kada ni Estonija više nije bila dio

Sovjetskog Saveza. Te 1993. godine mislim da je Estonija imala svoj najbolji učinak na Europskom prvenstvu plasiravši se u četvrtfinale. No, vratimo se turizmu i njegovim turističkim sadržajima.

Republika Estonija prostire se na oko 45.000 četvornih kilometara u sjeveroistočnoj Europi. Na istoku se graniči s Rusijom, na jugu s Latvijom, a ima izlaz na Baltičko more i Finski zaljev, što ga dijeli od istoimene skandinavske zemlje. Glavni grad Tallinn nalazi se na južnoj obali Finskog zaljeva, u sjeverozapadnoj Estoniji.

Mnogi ljudi kada pišu o Estoniji, pišu o Tallinnu i to je normalno jer je i glavni grad, ali ovdje je njegova središnja uloga jako izražena. Kada je riječ o njemu, obavezan je posjet Katedralnom brdu i starom hanzeatskom srednjovjekovnom gradu pod zaštitom UNESCO-a. Stari grad je podijeljen na gornji i donji grad, u donjem gradu se nalazi trg na kojem se održava poznati božićni sajam, a vjeruje se da je na njemu postavljeno prvo božićno drveće. Govoreći o posebnosti, trg ima i najstariju ljekarnu u Europi. Sljedeći na popisu je obilazak palače Kadriog, posjet gradskom botaničkom vrtu i muzeju na otvorenom Rocca al Mare koji okuplja eksponate tradicionalne arhitekture i obrta iz ruralne Estonije. Obavezno uključite Olafa, Debelu Margaritu, kao i Katarinu kroz čiji čudan prolaz morate proći.

Jezera, gozbe i ostale ljepote

Kada je riječ o turističkoj ponudi, posjetitelji rado biraju Kuressaare – glavni grad najvećeg estonskog otoka Saaremaa. Nalazi se na obali Riškog zaljeva, a datira iz 12. stoljeća. Krase ga brojne plaže, brojni spomenici kulture, a posebna su atrakcija stare vjetrenjače u Angli.

Estonija je zemlja brojnih jezera, a najveće – Peipus – prostire se na oko 3.555 četvornih kilometara na istoku zemlje, te prelazi na ruski teritorij. Jezero se sastoji od tri dijela: Velikog ili Čudskog jezera, Toplog jezera i Pskovskog jezera, s maksimalnom dubinom od oko 15 metara. Ovdje možete uživati u čarobnoj estonskoj flori i fauni, ali i vrhunskom ribolovu.

Cijelu priču morate upotpuniti dobrom kuhinjom. Estonija ima svega autentičnog i vrlo neobičnog. Predlažem da za delicije posjetite peti po veličini grad u Estoniji – Rakvere i jedan od njegovih brojnih restorana koji poslužuju srednjovjekovna jela.

Priča o Estoniji mogla bi potrajati puno dulje, baš kao i dan koji kod njih može biti jako dug. No, priču o njihovim bijelim noćima ostavljamo za neku drugu priliku.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

5+Plus

Paket SIGURNOSTI

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE

Osiguranje drugačije od svih

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisnu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da **jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.**

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo **3.600RSD** godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici (oluja, grom, grad, snežna lavina i poplave)

MILENIJUM®
OSIGURANJE

www.mios.rs
011/ 715 23 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

1. Međunarodni amaterski festival drame

DRIM fest

Velika sala HKC "Bunjevačko kolo" Subotica

05.11.2021. Petak

17:30h Svečano otvaranje festivala

18:00h

Dom kulture Sivac

Dramska sekcija "Velimir Sandić Veljko"

"DŽANDRLJIVI MUŽ, KOMENTARI"

(komedija)

20:00h

Teatar "Fedra", Bugojno

"TVRDICA" (komedija)

06.11.2021. Subota

18:00h

HKUD "Vladimir Nazor" Sombor
"OPORUKA" (komedija)

20:00h

Kulturno prosvetni centar,
Petrovac na Mlavi
Pozorište "Dragoljub Milosavljević Gula",
"NE OČAJAVAJTE NIKAD" (komedija)

ULAZ JE SLOBODAN.

Molimo posjetitelje da se pridržavaju svih epidemioloških mjera
propisanih od strane Vlade Republike Srbije.

